

DE BOEDEL VAN QUIRIJN JANSZ DAMAST

DOOR

JHR. DR. J. SIX.

WEE jaar geleden bezig voor Het Huis, Oud en Nieuw een tekst te schrijven bij de afbeeldingen van oud tafellinnen die ik verkregen had, werd ik door den Heer BREDIUS verrast met de mededeeling van een hoogst belangrijke vondst.

Hij had in het notarieel archief te Haarlem niet meer of minder dan een uitvoerigen inventaris van den boedel van een linnenreder uit het midden der 17^e eeuw gevonden en was zoo vriendelijk mij daarvan een afschrift te bezorgen, dat hij zelf voor mij collationeerde op de plaatsen, waar het niet betrouwbaar leek.

Het kwam mij toen uitnemend te pas, daar ik anders zeker, door andere gegevens op een dwaalspoor geleid, een geheele groep Haarlemsche damasten, en niet van de minsten, voor Friesch werk had moeten houden. Ik heb er dan ook onmiddellijk gebruik van gemaakt.¹⁾ Maar het geheele stuk verdient afgedrukt te worden en daarvoor was het Maandelijksch Prentenboek van den Heer ED. CUYPERS niet de plaats.

¹⁾ Het Huis 1908, blz. 47.

Thans kom ik er eindelijk toe mijn belofte in te lossen, maar het uitstel is geen nadeel geweest. Nieuwe mededeelingen van den Heer BREDIUS en den Heer C. J. GONNET, over QUIRIJN JANSZ DAMAST, veroorloven ons de beteekenis van zijn naam ten volle te waardeeren en, aangevuld door gegevens in Oud-Holland openbaar gemaakt, met voldoende zekerheid een patroon uit zijn voorraad te herkennen. Bovendien leerde ik nog nieuwe patronen kennen, die in stijl overeenkomen met de reeds afgebeelde of beschrevene stukken en passen bij de namen in zijn boedel vermeld.

QUIRIJN JANSZ is te Haarlem geboren; het is nog onbekend wanneer en uit welke ouders.

Hij wordt het eerst vermeld in deze aanteekening van 17 Aug. 1603: „CRIJN JANS, jongesnel van Haerlem, wont bij de Cran, met WILLEMIJNTJE VAN EYNDE, jongedochter van Biervliet. wont in de Hellebreeksteeg. Getrouwt den 2 Sept. 1603.”

Uit hun huwelijk sproten 5 kinderen, in de jaren 1604, '5, '6, '7 en '8 geboren. De oudste heette JOHANNES en getuige bij zijn doop was JAN CRIJNSZ, die dus zijn grootvader zal geweest zijn en weer als getuige voorkomt bij den doop van zijn derden zoon, nu als JAN CRIJNEN. CRIJN verloor zijn vrouw in 1638 en bij zijn overlijden waren ook al zijn kinderen dood. Alleen de jongste, ELISABETH 27 Nov. 1668 geboren, overleden te Haarlem en begraven in de Groote Kerk tusschen 3 en 10 Mei 1642, had uit haar huwelijk met JOHANNES BOSCH, 22 Februari 1632 voltrokken, drie kinderen nagelaten die hun grootvader overleefden.

QUIRIJN of CRIJN JANSZ heeft bij zijn huwelijk evenmin een van als zijn vader, als getuige, en ook deze dochter wordt bij haar huwelijk als ELISABETH QUIRIJNS, zonder meer aangeduid, terwijl zij in de boedelbeschrijving in 1650 LIJSBETH DAMAST heet. Blijkbaar was DAMAST onderwijl van een persoonlijken bijnaam tot een familienaam geworden.

In een akte van 25 Februari 1626, te Amsterdam opgemaakt, weldra te vermelden, wordt onze man nog QUIRIJN JANSZ, damastwerker, genoemd, maar teekent hij reeds QUIRIJN JANSZ DAMAST. In de vroedschap van Haarlem wordt hij in dat zelfde jaar opgenomen en staat dan vermeld als: „QUIRIJN DAMAST verkozen den 29 Augustus 1626, in plaatse van ALBRECHT VAN DER MEYDEN.” Ook in een betaling te Haarlem van 1629 wordt hij voluit QUIRIJN JANSZ DAMAST genoemd.

DAMAST is schepen in 1627, '28, '31, '36, '37, '39 en '40, burgemeester in 1642 en 1643. Hij is gestorven den 23 Februari 1650. De boedelbeschrijving is van 1, 2 en 3 Maart daaraan volgende.

In de eerste akte, van 1626, wordt hij nog damastwerker genoemd, in het volgende stuk schijnt hij reeds als linnenreder, tusschenpersoon dus, op te treden. Daar tusschen valt zijn verkiezing in de Haarlemsche vroedschap.

De inhoud van het stuk van 25 Februari 1626 door Not. J. WARNAERSZ te Amsterdam opgemaakt, is mij door den Heer BREDIUS aldus medegedeeld:

QUIRIJN JANSZ,¹⁾ damastwerker, en HENDR. LAMBERTSZ te Emmerick accordeeren. QUIRIJN JANSZ neemt aan, de andere besteedt aan 10 tafellakens lang 4 ellen, 14 lang 6 ellen, 12 lang 7 ellen; 6 dozijn handdoeken, elck 1 span langer en 1 span breeder dan 't monster; 10 dozijn servietten „alles costelijck met wapen gewrocht, goet en oprecht en trouw damastwerck, schoon en wit gebleeckt. Ende dat ten prijze van 7 Carolus guldens d'Elle, welverstande dry ellen voor een,²⁾ uitgeseyt wat de ses dosijne ter breete meer beloop en oock naer advenant gereeckent. Welcke prijs QUIRIJN JANSZ bij vromicheyt verclaert soo nae te sijn als men 't voorsz. damastwerck yegenwoordich bij anderen soud connen incoopen." Het moest wel nog fijner, niet minder dan 't monster sijn. Over 14 dagen zal HENDR. LAMBERTSZ hem *f* 1200.— voorschieten. Zij teekenen: QUIRIJN JANSZ DAMAST en HENRICK LAMBERZ.

Het is vrijwel ondenkbaar dat DAMAST deze geheele bestelling zelf zou hebben uitgevoerd. Ook het groote voorschot wijst op den inkoop van veel garen te gelijk. Ruimte van geld had hij blijkbaar niet. Zelfs zijn nalatenschap leert ons den boedel kennen van een welgesteld koopman, met eigen huis, overdadig voorzien van goederen, met voldoende kasgeld, maar zonder belangrijk overgewonnen vermogen.

Of stond het toen ook eenigzins anders? De waarde van zijn voorraad blijkt niet ten volle. Wij zullen zien onder de inschulden dat van Sinjeur ANDREAS BOURGERS voor 12 ellen tafellakens *f* 48.— te vorderen was, dus *f* 4.— per el. Is het, zooals meestal $\frac{12}{4}$ geweest dan is deze prijs belangrijk minder dan in 1626, maar het kan smaller en minder kostbaar goed sijn geweest. Toch zou zelfs tegen dezen lagen prijs berekend, de geheele voorraad nog een zeer groote waarde vertegenwoordigen. De eerste 64 nummers alleen zouden reeds *f* 6000.— waard sijn geweest. Die geheele voorraad is zoo ruim, dat men zich afvraagt of dit geen verklaring noodig heeft en bij het geringe fortuin dat DAMAST verder bezit, zou men geneigd kunnen sijn te meenen, dat hij sijn wevers

1) Er staat niet bij van Haarlem. De heer BREDIUS vermoedde dus dat hij toen te Amsterdam woonde, maar dit is blijkens sijn verkiezing in de Haarlemsche vroedschap niet mogelijk.

2) Ik veronderstel dat hier bedoeld is de strekkende el van drie ellen breed, $\frac{12}{4}$, voor de tafellakens en omgekeerd drie el van de servetten en handdoeken van een el, $\frac{1}{4}$, breed. Juist is het geheele bedrag niet te berekenen, maar ik schat *f* 3808.—

aan het werk gehouden heeft in een tijd van slechten afzet. Wij vernemen het zelfde van de kooplieden te Kortrijk in 1741 ¹⁾ en voortdurend van de kooplieden die zich met den afzet der Silezische damasten belasten. ²⁾ Ik weet wel dat er na den vrede van Munster een tijd van *malaise* gevolgd is, maar ik durf niet te zeggen of die reeds in Maart 1650 zulk een sterken invloed kan hebben gehad.

Het eenige wat ik verder uit het stuk van 1626 weet af te leiden is dat DAMAST toen reeds betrekkingen had zoo ver als Emmerik.

Naderbij, maar niet minder belangrijk is zijn volgende afnemer. De heer BREDIUS vond deze aantekening in de Thesauriers Rekening van Haarlem van 1629:

„QUIRIJN JANSZ DAMAST, Schepen deser Stadt uuyt Saecke van Damastwerck bij de stadt Haerlem van hem gecocht omme aen Mevrouw VAN BREDERODE te vereeren, weegen seeckere diensten bij Zijn Ge VAN BREDERODE ten voordeele deser Stadt ende de Brouneeringe in de zelve gedaen, vermogens zijn reecgordonnantie en Quitantie £ 169.”

Indien wij hier uit al niet mogen besluiten dat hij thans de eerste linnenreder te Haarlem is ³⁾ — tot de vroedschap behoorende zou men hem allicht niet zonder overwegende redenen voor een ander zijn voorbij gegaan — de opgaaf is er niet minder belangrijk om, want wij kunnen toevallig nog nagaan welke damastpatronen Gravin VAN BREDERODE had.

In Oud-Holland XXVII (1908) heet Mr. P. VAN MEURS uittreksels uit de inventarissen der BREDERODE's te Vianen gegeven. In dien van den 8^{en} Mei 1685, na het overlijden, 27 Nov. 1684 van HETWIG AGNES, de laatste overlevende van het geslacht, de derde dochter van de bovengenoemde Vrouwe VAN BREDERODE, LOUISE CHRISTINE GRAVIN VAN SOLMS, worden op den huize Batestein, blijkbaar uit oud bezit, vermeld (blz. 196): tafellakens o. a. van Allerhande vissen, servetten, o. a. van de Groote *Plus oultre*, van Allerhande vissen, van *Plus oultres* van Allerhande gedierten en van NABAL en BARSEBA.

Het is wel eenigszins bevreemdend, dat in den inventaris van Batestein

1) Geschied- en Oudheidkundige Kring te Kortrijk I (1903—4) blz. 71 en 212.

2) ZIMMERMANN, Blüthe und Verfall des Leinengewebes in Schlesiën passim.

3) Ik weet trouwens niet of PASQUIER LAMMERTIN, in zijn tijd de eerste, nog leefde. De heer BREDIUS vond in het Register van Cautiën van 1611 (te Amsterdam?) dat PASSCHYER LAMBERTYN, damastwercker, wonende te Alkmaar, groote zaken met groote sommen deed. In 1615 is hij te Haarlem, waar ook AMPZING zijn hooge prijzen vermeldt, maar wij zijn thans 14 jaar later. Er is trouwens iets in die geschiedenis van LAMMERTIN dat mij niet volkomen duidelijk is. Hij vraagt in 1595 te Alkmaar octrooi voor zijn nieuwe vinding, volgens de berichten uit Kortrijk, die 1596 noemen, brengt hij de kunst van daar eenvoudig naar Holland over en hij blijft in elk geval tot 1611 te Alkmaar en nu is volgens AMPZING de damastweverij reeds in 1580 te Haarlem ingevoerd en vinden wij daar in 1601 reeds een uiterst ingewikkeld patroon van de volle breedte van het weefsel en hebben, zooals wij nu dadelijk zien zullen, reden in Kortrijk in 1600 het zelfde te veronderstellen. Zou hij ook soms een knap wever geweest zijn, maar die niet vrij was van zelfoverschatting.

van 25 Juni 1646 (blz. 185) wel andere patronen, niet deze vermeld worden, maar deze kunnen toen elders geweest zijn; van na 1646 zijn zij nauwelijks.

Plus outre is een Vlaamsch patroon dat niet zoo heel zeldzaam is, omdat het lang is gebruikt. Ik heb het kortelings vermeld in Het Huis, blz. 81, noot, naar een Doorniksch tafelkleed van 1636. Sedert kreeg ik van Jonkvr. H. T. v. A. een linnendamast tafelkleed van 1618 ten geschenke. ¹⁾ Daarin komt nog KAREL V voor wat allicht op een veel vroeger ontstaan van het patroon wijst. Toch is het niet te verwarren met de 17 paren servetten in 3 Februari 1600 door den magistraat van Kortrijk ALBERT en ISABELLA bij hun intocht geschonken, ²⁾ omdat daar blijkbaar op ieder servet maar één van de wapens der 17 provinciën geweven was. Deze meesterstukjes, die naar het Spaansche hof gezonden werden, zullen wel niet herhaald zijn.

Hier volgt de beschrijving van mijn stuk:

Tafellaken br. 208 ($\frac{13}{4}$), geschenk van Jonkvr. H. T. v. A.
rand ter zijde; wapentropheeën, h. 37.

patroon h. 145 br. 30: het keizerlijke wapen, de keizerskroon op een helm, met lambrequins, omgeven door het gulden vlies, daaronder het Bourgondische vuurstaal, daaronder CAROLVS op een band boven KAREL V met keizerskroon, het rijkszwaard in de handen, daaronder de zuilen van Hercules met PLVS | OVLTR, waartusschen de rijksappel, het geheel geflankeerd door de wapens van *brabant*+*limbörg*, waaronder die van *luxembörg*+*shelbre*, waaronder *flandre*+*arctois*, waaronder *hai-dabt holande*, waaronder het wapen van Spanje met kroon en gulden vlies 1618. Daaronder de wapens van *zeelant*+*nambr*, daaronder van *zutphen*+*st epire*. Verder in het midden op een band boven PHILIPS III. PHI | LIPPVS, naast wien de wapens van *frggr*+*malines*, waaronder tusschen ornament, grooter, dat van *brecht* met St. Maarten in het zilveren kwartier, het andere gedamasceerd, daaronder *overijssel*+*groeningh*, onder het geheel *roninck*+*ba*: *spange*+*ba*: *napels*+*van*: *pertigael*+*van*: *scitillen*.

De drie andere genoemde patronen worden alle drie in den voorraad van QUIRIJN DAMAST genoemd als Visschen en Crabben, als ORPHEUS (want dit zal toch wel Allerhande gedierte moeten zijn) en als NABAL of als DAVIDT en ABIGAËL (want de bijbelvastheid van hem die deze boedelbeschrijving opmaakte schijnt te wenschen te hebben overgelaten, zoodat hij BATHSEBA — hij schreef BARSEBA — met ABIGAËL verwarde). Een keus te doen voor het geschenk der Haarlemsche vroedschap is bezwaarlijk. Het patroon van NABAL, dat ik door Mevr. V. S. DE W. leerde kennen, Fig. 8, schatte ik op omstreeks 1620. De ORPHEUS, Fig. 3, is in elk geval ouder dan 1645, toen er de Friesche wapens in geweven werden ³⁾, waarschijnlijk niet onbelangrijk. Het komt veel voor. Ik vond het met verschillende randen. Ook de visschen ⁴⁾ Fig 2 zullen wel uit dien zelfden

1) Baron DE B. bezit een stuk van 1614.

2) JOANNIS BOCHII, *Historica narratio profectionis et inaugurationis ser. princ. ALBERTI et ISABELLAE*, Antwerpiae 1602. SANDER, *Flandria illustrata* I, p. 14 = SANDERUS *Verheerlijkt Vlaandre* I, blz. 6.

3) Het Huis, blz. 44, Pl. XX.

4) Het Huis, blz. 46, Pl. XXI. De Heer ED. CUYPERS was zoo vriendelijk dit en de overige chiché van patronen bij DAMAST vermeld voor Oud-Holland af te staan.

tijd zijn. De eenige, maar misschien ook afdoende reden, om het liefst aan dit bijzonder mooie patroon te denken is dat hiervan tafellakens en servetten gevonden worden, zooals men bij een geschenk van die waarde zou verwachten.

Eerst volgt thans de boedelbeschrijving.

UITTREKSEL uit het Protocol van den Notaris
N. VAN BOSVELT te Haarlem, deel „Inventarissen”, loopende van 1649—1651.

I, 2 en 3 Maart 1650.

Inventaris van alle de goederen, roerende ende onroerende schulden, actien ende crediten, geen van dien uytgesondert, sulcx ende in allen schijne den E. Heere QUIRIJN JANSZ DAMAST, in zijn leven oudt Burgemeester deser stadt Haerlem deselve beseten, ende op ten 23 February 1650 metter doot ontruympt ende achter gelaten heeft, gemaect ten versoucke van den E. JOHANNES BOSCH, brouwer in de Brouwerie vant Bourgonse Cruys binnen deser stadt, als vader ende voocht over zijne drie minderjarige kinderen, geprocreert bij zal. LIJSBETH DAMAST, eenige dochter geweest zijnde van de voornoemde Heere Burgemeester DAMAST.

Huys.

In den eersten een hujs metten erven staende ende leggende in de Damstraet, belent den E. Heere Doctor WILLEM VAN TEFPELEN, raedt ende vroetschap deser stadt aen d'een zijde t nauwe west Damsteechgen onder desen huijse gaende, ende aen d'ander zijde achter streckende aen GRIETIE BONTIUS.

Rentebrieff.

In den eersten een rentebrieff van hondert guldens hoofdsomme ten laste van
ende zijn Hujs metten erve in de Molensteech gedateert den

INBOEL ENDE HUIJSRAET

ende eerst int Voorhuijs.

Een eecken tafel met een cleet daerop.	Een stuck schildery van de Offerhande van de drye Coningen.
Twee eecken bancken.	Een stuck schildery van SALOMON.
Vijff Spaense stoelen.	Een stuck schildery, sijnde een Bancketgen.
Een cleerborstel.	Een stuck schilderij van ST. JANS onthooffdingh.
Een ebbenhouten stoel.	Tien prenten vant huys van NASSAU.
Vijer wapen kussens.	Een. prentie van den Admirael TROMP.
Noch vijer staende pronckussens.	Een prentie van den Pensionaris DE GLARGES.
Een schut.	Een stuck schilderye met Fruytasie.
Een vogelkorffgen met een knaritge.	Een groote eecken kas.
Een groot stuck schildery vant Oordeel.	
Twee ovaelen schilderyen sijnde lantschappen.	

Int Sijcamertje.

Een bedstede peulu.
 2 Oorkussens.
 Een bedde cleet.
 2 Deeckens.
 Een paer gordijnen ende rabatge.
 3 eecken sitbancken.
 2 groote staende Wapenkussens.
 Ses tapijthe kussens.
 Drey Spaensche stoelen.
 Een vrouwen stoeltie.
 Een Spiegel.
 Een prent van ACRONIUS.
 Een groot stuck schilderij met Schepen.
 Een groot stuck schilderij sijnde een lantschap
 met 't Vrontge JESUS badt.
 Een sij gardijntie.
 Een eecken cantoortafel met een blat ende
 cleet daerop.
 2 bordes voor de glasen.
 2 saÿe schuttens aen de muijren.
 Een groote silvere schael.
 Een silverdoos van een soutvat.
 Een silvere passer.
 Een deel oude brieven van geender waerden.
 Een hout Signet met een Silver Wapen.

Een ovaelen doos daerinne bevonden

2 Silveren kettingies met een trompettie.
 Een Silveren Segelringh,
 Een Silver Ruijck-doossie.
 Een ende een halve Rosenobel.
 Een Vlaemsche Nobel.
 2 Franse Croonen.
 3 Halve Jacobussen.
 Een quart van een Jacobus.
 Een oude Goutgulden.
 Een valse Goutgulde.
 22 Oude Rijcks daelders.
 5 Engelse Harpen ende een half tot 8 Stuij-
 vers tstück.
 6 Silvere Portegaloijse tstück tot sestien
 stuijvers.
 Een valse halve Math.
 Een halve Conincks Daelder.
 Drie en een halve Engelse Distelblom tstück
 tot 12 Stuijvers.
 2 Engelse Vijven.
 5 Engelse Vijven.
 2 Oorden van Rijchs Daelder.
 Vijff cleijne silvere Doppies.

Oud-Holland, 1910.

Een tas met een silvere knop.
 Acht goude Ringen soo groot als cleijn.

Een houten bos daerinne bevonden

2 Silvere haecken.
 Een silver drije hoeck.
 Een anghes deij.
 Een silvere vingeroet.
 Vijer angelotten.
 Vier goude leeuwen.
 Een halve Jacobus.
 2 France croonen.
 2 oude goude Flips guldens.
 Een rosenobel.
 Een vier dubbelde ducaat.
 Een dubbelde ducaat.
 5 Gout gulden.
 Een quart van een Portegaloijs.
 5 Conincks daelders.
 4 Halve conincks daelders.
 2 Hollantsche Croonen.
 6 Conincks daelders tot 42 stuijvers t'stück.
 Een dertien dalff.
 Een Spaensche mat.
 Een half Spaensche mat 8 a 10 stuijvers t'stück.
 5 oude halve schellingen.
 Een gout versilvert doosge,

daer in bevonden

7 Goude ringen.
 10 Silvere knoppies.
 2 Silvere halspenningen.
 Een Silvere tantstoocker.
 Een koocker met 2 Silvere messen.
 Een houten koocker met silver beslach.

In de Keuken.

Een bed peulu.
 2 deeckens.
 Een wit bedde cleet.
 2 Oorkussens met een kleintie.
 Een paer groene gordijnen en rabatge.
 Noch een tapijt rabatge ende schoorsteen
 cleetgen.
 5 groote stoelkussens.
 2 Tapijthe Stoelkussen.
 Een Spaene stoel.
 Twee vrouwe stoelties.
 Een eecken Slaepbanck met een cleet daerop.
 3 eecken bancken.
 Een groote eecke tafel met een cleet daerop.
 2 Spiegels.
 Vijer prenties.

6 Porceleyne commeties.
 3 Dubbelde porceleijne boterschotels.
 2 porceleijne flessen.
 Een porceleijne kom.
 10 Porceleyne boterschotels.
 Een capstock.
 Een stuckie schilderij van PINAS, sijnde een copie.
 Een stuck schilderij van ANIAS (sic) en SEPHIRA.
 Een schilderij van de keuken.
 Een cleerborstel.
 Een stuck schilderij vae SUSANNA.
 Een yseren haertijser.

In de Spin.

Een tinnen met koocken.
 4 Kopere kandelaers.
 2 Tinne Soutvaten.
 Een tinne mostertpot.
 Een tinne wijnkan.
 2 tinne schotelen.
 2 koperen hangblaeckers.
 Een copere Vijsel ende stamper.
 2 copere pijpen.
 17 Aerde plateelties off butterschuttels.
 Een groote eecken kas.

Daerinne bevonden :

Een silvere vergulde kop met een dexel.
 Twee silvere vergulde kelckies.
 7 Silvere lepels.
 3 Silvere beeckers.
 Een silp pack clederen.
 Een caffia pack clederen.
 Een swart laeckens pack clederen.
 Een paer sijde koussen.
 Een swart laeckense mantel met silp gevourt.
 Een laeckense mantel met drij koorden met satijne opslaegen.
 Een rouw mantel.
 2 hoeden.
 Een teneijte rijrock.

In de Camer.

Twee groote eecken tafels met twee cleden daerop.
 2 eecken bankies.
 4 Spaense stoelen.
 Een vrouwen stoel.
 2 houten schabellitges.

4 groene sitkussens.
 Een bedt ende beddecleet.
 2 deeckens.
 Een bedde cleet.
 Een peulu ende 2 oorkussens.
 2 roo gordijnen ende rabatgen.
 Tapijten schoorsteencleet ende vallitgen.
 Een root schoorsteencleetgen.
 Een groote spiegel.
 Een stuck schilderij van de Groote Kerck v. Haerlem.
 Een stuk schilderij van MANASSES ende EPHRAIM.
 Een stuck schilderij zijnde een Lantschap.
 Een stuck schilderij van CHRISTUS in t Hoffgen.
 Een stuck schilderij van ACTEON.
 Twee Tronitges.
 2 bennitges.
 Een tinne inckt koocker.
 Een leij.
 Een elle.
 Een halff elle.
 Een groote schaer.
 Een groote Straetse Com.
 2 porceleijne commen.
 2 Halue porceleijne Lampeschotels.
 2 dubbelde boterschotels.
 5 porceleijnen committies.
 Een bijbel.
 Een testament.

In de gangh.

Een koperen hangblaecker. 2 eycken richelties.
 Een Capstock. Een mart emmer met copere houpen.
 4 Prenten. Een eycken kannebort.
 Een geweven Serviet van Damiaten. 8 tinne kanneties.
 Een koperen lantaern-hangblaecker. Een rolbordt.
 Een koperen ketel. Een marctemmer met koperen hoepen.
 Een conterfijtsel van MAURITIUS.
 Een mangelbort met een stock.
 Een cleerben.
 Een sitstoel.
 Een caert van Hollant.
 6 groote tinne Schotels en
 4 Cleijne tinne Schotelen.
 4 Cleijne borreties.
 2 ladderties.

In de Gaelderij.

Een houten hackbort.
 Een kaert de fondatie van Haerlem.
 Een broot bennettie.
 Een mart emmer.
 2 Cleijne lantaernties.
 4 Houde backies.
 2 Copere pannen.
 2 Copere ketels.
 2 Tinne waterpottens.
 18 Aerde tafelborden.
 Acht groote schotels Inlants porceleijn.
 Ses cleijne schotels.
 4 Straetwercks committies.
 3 Slechte commen.
 Een koperen vleijsketel met een koperen ketel.
 Een copere pot.
 Een copere pannetgen.

In de Somer Keucken.

Een ront tafeltie met een cleet daerop.
 Acht stoelen.
 5 Stoelkussen.
 Een opslaent tafeltie met een cleetie.
 Een groen schoorsteen Cleetge.
 2 tangen.
 2 Schoppen.
 Een ijsere haertijser.
 2 Roosters.
 10 Aerde kannen met tinne litten.
 5 houten Kandelaers.
 Een Knaep.
 Een houten Kaerselade.
 14 Slechte schilderijtjes off prentges.
 Een Spiegel.
 2 Copere Snuijters.
 Een Ijsere Snuijter.
 Een ijsere plaetge.
 Een copere ende Ijsere cantoor Kandelaer.
 7 Groote tinne Schotels.
 10 Tinne schotels.
 Een tinne soutvat.
 3 Tinne committies.
 23 Tinne tafelborden.
 Een blicke plaet.
 Een blicken olijpot.
 Een bijbel.
 6 Aerde witte schaelen.
 14 Schuttelen Haerlems porceleinne.
 2 Galeijse Schaelties.
 Een Galeijse com.

Een copere bedtpan.
 5 Galeijse commen.
 Een Roo Straetse com.
 Een copere taertpan.

Int Saeltie achter de Somer Keucken.

Alle 't gene daarinne es comt toe
 BELIJTJE GERRITS.

Int cleijne Somer Keukentie.

2 Butter schuttels.
 Een aerde com.
 Een copere gotelingh.
 Een tafel ijser.
 Een hang ijser.
 Een houten gotelingh.
 Een hackmes.
 Een raspie.
 Een schoorsteen cleetge,
 ende noch een weijnich Rommelingh niet
 waardich om te specifceeren.

Ophang camertgen.

Een bedt en beddecleet.
 2 Oorkussens, 2 onde gordijnen.
 2 Deeckens.

Opt Steene Camertge.

Een bedt.
 Een peulu.
 5 Oorkussens.
 Een Clein oorkussen.
 2 Deeckens.
 Een bedde cleet.
 4 Doosen.
 6 Tapijten Wapenkussens.
 Een groot Stoelkussen.
 Een eecken bank.
 Een eecken kist.
 Een houten stoel.
 Een mant stoel.
 3 Kerck stoven.
 2 Schilderijtges.
 Een Spiegel.
 Een Coperen Bedtpan.

In de gangh boven.

3 Witte Kisten.
 3 Leere Coffers.
 Een eecke Kist.
 Een houten Scheepskist.

Een tonnestoel.
 Een Serviet met Rollen van ADAM ende EVA.
 Een tafelhorts bordt.
 Een houten mortier ende stamper.
 Een drije bont kasgen.
 2 Witte tafels op Schraegen.
 Een vijren tafel sonder Schraegen.
 Een vijren tafel met Schraegen.
 Een groote Ben.
 Een aerde stolp.
 Een coperen lantaarn.
 2 Coperen brantijzers.
 Een coperen schop.
 Een coperen tangh.
 Een coperen deurslach.
 Een copen harts hooffge.
 Een copen wijwaters vaetgen.
 Een copen beckentge.
 2 ijsere brantijzers.
 4 Horritties voor de glasen.

Op de boven voorcamer.

2 Groote kassen.
 Een drye bont kassie.
 Een groote coffer.
 Een witte kist.
 Een eecken trappie.
 Een wit schabellitte
 2 Stoelen.
 Een copere schaeltie.
 2 Houten schaelen.
 Een deel gewicht.
 Een steen conterfeijtsel.
 Een kaart.
 2 Cleermanden.
 Een cleijn mantie.
 2 Cleetges, een voor den schoorsteen ende
 een voor den bedstee.

Opt comptoir.

Een groot tapijt cleet.
 Een tapijt tafelcleet.
 Een groot taefel cleet.
 Een stoel.
 Een tinne inctkoocker.
 Een bijbel met noch eenige andere boecken.
 Een tafelboek met silveren slooten.
 Een bardisaen.
 2 Rottingen.
 Een silvere beecker,
 en de nog een deel oude boecken en de

pampieren neijt van geender waerde. — neijt
 waerdich om te specificceeren als mede eenige
 boecken, reeckeningen en de pampieren con-
 cernerende de boedel Za: JASPERS.

Opt Cleersolder.

19 Cleerstocken.
 Een mant.
 Een berrij.
 Een Kinderstoelti.
 2 Oude coffers.
 Een oudt tapijt cleet.
 Een seeff.

Gelt.

Opt comptoir bevonden
 Dertien hondert silvere ducatonen bedraegende
 4095—0—0
 In de kas beneden verscheijden spetien be-
 vonden 1651—5—0

Linnen totte huijshoudinghe.

Ses fijne Damaste taeffellaeckens groot en
 Cleijn
 Dertien groff greijne taeffelaeckens groot en
 Cleijn
 Acht taeffelaecken lavendel ende pavij middel-
 baer slach.
 Sestien cleijne taeffelaeckens lavendel en pavij
 Veertien cleijne taeffelakens damaste
 Vijer damaste hantdwaelen
 Een en twintich fijne damaste servetten.
 Acht groffe damaste servetten
 Een en twintig damast servetten middelbaer.
 Vijer en twintich servetten pavij fijn en grof.
 Twee paer fijne groote sloopen.
 Ses paer nieuwe sloopen.
 Vijer paer half sleten sloopen.
 Vijff mans beffeijs.
 Drij cleijne sloopies.
 Tijen hemden.
 Tijen laeckens 1½ breed.
 Ses laeckens 2 breed.
 Seventien damaste neusdoecken.
 Vijer onder witte broecken.
 Een hemtrock.
 Thijen hantdoecken.
 Acht pavij hantdoecken.
 Vijer spindoecken.
 Vijer camerixse neusdoecken.
 Achtien craeghen.

Twee en dertich pijvretten.
 Een gesteeckte slaepmuts.
 Een gebreijde slaepmuts.
 Negen taeffellaeckens lavendel en pavij.
 Drije Damaste taeffellaeckens.
 2 Damaste handtwaelen.
 Twee Pavij handtwaelen.
 12 Servetten vant Roossie.

Drije Damaste spreijen.
 Vijer paer fijne groote sloopen.
 Achten Damaste neusdoecken.
 Twee scheerdoecken.
 Ses paer fijne laeckens breede.
 Een fijn laecken met een Engeltien.
 Twaelff fijne hemden.

Heele stucken Damast.

No.				
1.	4/4	GODEVAERT gestroyde blom	29 ^o	50 — 0
2.	4/4	BARENTS Pavij	21 ^o	50 — 0 —
3.	12/4	CLERCK gestroyde blom	22 ^o	25 — 0 —
4.	4/4	BARENT Ridder strit gestr.	24 ^o	50 — 0 — 0
5.	4/4	GODEVAERT gestr. blom	29 ^o	50 — 0 — 0
6.	4/4	DANIEL VERCRUIJSE gestr. heel.	29 ^o	50 — 0 — 0
7.	4/4	DOMIJN gestr. blom	22 ^o	50 — 0 — 0
8.	4/4	JAN BROER gestroy	22 ^o	50
9.	4/4	BARENT Pavij	21 ^o	50
10.	4/4	BARENT Pavij	21 ^o	50
11.	4/4	JAN HENDRICXS geridel	21 ^o	50
12.	4/4	JAN HEND. Lavendel	21 ^o	50
13.	4/4	GERRIT MELISS Pavij	19 ^o	50
14.	12/4	WILLEM MEYNER Saba	22 ^o	50
15.	12/4	CLAES WILLEMS gestroyd	26 ^o	50
16.	12/4	CLERCK gestr. blom	22 ^o	50
17.	4/4	GOVERT gestr. blom	29 ^o	50
18.	4/4	JOOST OOM gestr. blom	29 ^o	50
19.	4/4	FRANSKEN gestr. blom	29 ^o	50
20.	4/4	DOMIJNE gestr. blom	22 ^o	50
21.	4/4	JAN WILLEMS gestr. blom	22 ^o	50
22.	4/4	BARENT Pavij	21 ^o	50
23.	4/4	GERRIT MELISS Pavij	21 ^o	50
24.	4/4	JAN HENDRICK Lavendel	21 ^o	50
25.	4/4	DANIEL VERCRUIJSE gestr.	29 ^o	50
26.	4/4	GODEVAERT gestr. blom	29 ^o	50
27.	4/4	FRANS Boetschap blom	22 ^o	50
28.	4/4	JAN WILLEMSS gestr. blom	22 ^o	50
29.	4/4	DOMIJS gestr.	22 ^o	50
30.	4/4	GERRIT MEESZ Lavendel	27 ^o	50
31.	4/4	BARENT Pavij	21 ^o	50
32.	4/4	JAN HENDRICK lavend.	21 ^o	50
33.	12/4	WILLEM MEIJNER	24 ^o	50
34.	12/4	CLERY gestr. blom.	22 ^o	50
35.	4/4	DANIEL VERCRUIJSEN gestr. heel	29 ^o	50
36.	4/4	JOOST OOM gestr. blom	29 ^o	50
37.	4/4	BARENT PAVIJ gestr. blom	21 ^o	50
38.	4/4	JAN WILLEMSS gestr. blom	22 ^o	50
39.	12/4	CLAES WILLEMSS gestr. blom	22 ^o	50
40.	4/4	DOMIJN Sava gestr. blom.	22 ^o	50
41.	4/4	JAN WILLEMSS gestr. blom	22 ^o	50

No.			
42.	4/4	FRANS Bootschap	22 ^c 50
43.	4/4	GERRIT MELISS Paij	27 ^c 50
44.	8/4	JAN HENDRICXS Pavij	24 ^c 50
45.	4/4	GOVERT gesajde bl.	29 ^c 50
46.	4/4	JOOST PHILIPSS gesaj. blom	29 ^c 50
47.	4/4	JONGHE FRANS JOSEPH	21 ^c 50
48.	4/4	GERRIT MELISS Pavij	27 ^c 50
49.	12/4	Pavije DIRCK LUCASS	27 ^c 50
50.	4/4	Gesajde blom DANIEL VERCRUIJSE.	29 ^c 50
51.	4/4	Gesajde blom JONGE FRANS.	22 ^c 50
52.	12/4	CAREL belooft lant.	22 ^c 50
53.	4/4	DOMINE 4/4 beloofd lant	22 ^c 50
54.	4/4	JONGE FRANS JOSEPH	22 ^c 50
55.	4/4	BARENT Pavij	18 ^c 50
56.	12/4	CLAES WILLEMSS gesajde blom.	26 ^c 50
57.	8/4	JAN HENDR. Pavij	24 ^c 50
58.	4/4	Pavij GERRIT MELISS	27 ^c 50
59.	4/4	Gesajde blom	29 ^c 50
60.	12/4	ORPHEUS WILLEM MEIJNDERT ZOON	22 ^c 50
61.	4/4	Gesajde blom JOOST OOM	29 ^c 50
62.	12/4	JOSEPH	22 50
63.	4/4	Lant van beloften	50 ellen.
64.	4/4	Gesajde blom	29 ^c 50 ellen.

Damaste Taeffellaekens en servetten in de bedsteden gevonden als volcht:

In den eersten.

No.				
1.	4/4	29 ^c ORPHEUS lanck	54	ellen.
2. No. 3.	4/4	29 ^c ORPHEUS lanck	54½, 54½ en	54 ellen.
3. No. 1.	4/4	29 ^c ORPHEUS lanck	54	ellen.
item 1.	12/4	29 ^c ORPHEUS lanck	22	ellen.
4. No. 1.	12/4	29 ^c ORPHEUS lanck	41	ellen.
5. No. 1.	12/4	29 ^c ORPHEUS lanck	53	ellen.
6. No. 1.	12/4	29 ^c ORPHEUS lanck	26	ellen.
item 1.	4/4	29 ^c ORPHEUS lanck	54	ellen.
7. No. 1.	12/4	29 ^c gesajde blom langh	54	ellen.
8. No. 3.	4/4	29 ^c Troyen langh	53½	ellen.
9. No. 1.	12/4	29 ^c Troyen langh	53	ellen.
10. No. 2.	16/4	29 ^c ORPHEUS lanck	41	ellen.

Volcht de tweede Bon.

1	Taeffellaecken ses ellen Samaritanen.	1	Een Taeffellaecken	9	ellen boodschap
2	Een Taeffellaecken	4	ellen Troijen.	1	" a 8 " "
3	" "	4	" "	1	" a 4 " "
4	" "	4	" "	1	" a 4 " "
4	" "	5	" boodschap.	1	" a 8 " "
5	" a	4	" "	1	" a 7 " "
1	" a	4½	" "	1	" a 5 " "
1	" a	4	" "	1	" a 4 " "
1	" a	4	" "	1	" a 6 " "

I ORPHEUS	3	ellen	boodschap
Een "	8	"	"
" "	3	"	"
" "	3	"	"
" "	9	"	"
noch Bancket een langh	4	"	"
Een "	8	"	"
" "	8½	"	"
" "	3	"	"
" "	3	"	"
" "	10	"	"
" "	7	"	"
" "	9	"	"
" Jaght	6	"	"
" "	12	"	"
" "	7	"	"
" "	8	"	"
" "	8½	"	"
" "	3	"	"
" "	10	"	"
" "	7	"	"
" "	9	"	"
" Jaght langh	6	"	"
" "	12	"	"
" "	7	"	"
" "	8	"	"
" "	5¾	"	"

Gesajide Blom.

Een Taeffellaecken	4½	ellen.
" "	9	"
" "	10	"
" "	4¾	"
" "	5	"
" "	4½	"
" "	5½	"
" "	5	"
" "	5	"
Een Taeffellaecken	5½	ellen.
" Bancquet Taeffellaecken	6	"
noch een "	7	"
" " " "	4	"
I Visken en Crabbe	4	"
Een blomken in den bant	5	"

Noch Servetten als volcht:

11 dousijnen	4	servetten	boodschap,
3 dousijnen	11	servetten	Jaght.
6 Dwaelen	ijder 3	ellen langh	ORPHEUS.
11 Servetten	ditto	ORPHEUS.	

In de onderste Bon bevonden als volcht, is fijn.

Een taffellaecken Jaght	5½	ellen lang en fijn	24 ^c
" "	5½	"	"
" "	7	"	"
" "	7¼	"	"
" "	6½	"	"
" "	3	"	"
" "	7	"	"
" "	8	"	"
" "	7	"	"
" "	5	"	"
" "	7	"	"
" "	3	"	"
" "	5½	"	"
" "	3	"	"
" "	4	"	"
" "	3	"	"

Noch van de twee soorten 24^c fijnte.

Een 12/4 Boodschap	langh	53½	ellen.
" half breet boodschap	"	25½	"
" 4/4 boodschap	"	53½	"
" 4/4 boodschap	"	53	"
" deel boodschap	"	54	"
" 12/4 JOSEPH	"	54	"
" 4/4 JOSEPH	"	53½	"
" 4/4 JOSEPH	"	53½	"
" 4/4 JOSEPH	"	53½	"
" 12/4 Saba	"	53	"
2 4/4 " yder	"	53½	"
I 4/4 ORPHEUS	"	54½	"
I 4/4 "	"	54	"
I 4/4 Jacht	"	54	"
I 4/4 Jacht	"	53	"

Dit naervolgende is 22^c fijnte.

Grof.

Een half 12/4 Troijen	langh	26½	ellen	langte.
Een 4/4 Troijens	distructielangh	53½	ellen	
Halff een 12/4 Troijens	distructielangh	24½	"	
4/4 gesajide Blom	langh	52½	"	
Noch 4/4 gesajide Blom	langh	51½	"	
Een half 12/4 gesajide	bloemen	langh	25½	"
Halff een 12/4 Schipvaert	langh	25½	"	
Halff een 12/4 DAVIDT en ABIGAEL	langh	26	"	
Een 4/2 Saba en SALOMON	langh	26	"	
Noch 2 4/4 Jacht	te weten te paert.			
Noch een 12/4 Boersche	roofft verrot goet.			

*Noch in de tweede onderste bon.*24°.

Bootschap taeffellaeckens.

Een langh 10 ellen.

noch	"	"	5 ³ / ₄	"
"	"	"	6	"
"	"	"	9	"
"	"	"	9	"
"	"	"	3 ³ / ₄	"
"	"	"	5	"
"	"	"	6	"
"	"	"	4	"
"	"	"	7	"
"	"	"	8	"
"	"	"	2 ¹ / ₄	"
"	"	"	5 ³ / ₄	"
"	"	"	8	"
"	"	"	5	"
"	"	"	8	"
"	"	"	9	"
"	"	"	4	"

ORPHEUS taeffellaeckens.

een		6	ellen.
"		3	"
"		9	"
"		5	"
"		7	"
"		5	"
"		7	"
"		3	"
"		5	"
"		4 ¹ / ₂	"
"		3	"
"		3	"
noch	"	7	"
noch een		3	ellen.
"		5	"
"		8	"
"		8	"
"		5	"
"		5 ¹ / ₂	"
"		5	"

Gesayde Bloemen taeffellaeckens.

een langh	4	ellen
een "	2 ¹ / ₄	"
een "	7 ³ / ₄	"
een "	10	"
een "	9 ³ / ₄	"
een "	10	"
een "	8 ³ / ₄	"

Clein blomken taeffellaeckens.

een langh	8	ellen
noch een "	2	"
noch een "	2 ³ / ₄	"

ABRAHAMS Offerhant.

een langh	4	ellen
noch een "	3	"
noch een "	2 ³ / ₄	"
noch een "	7 ¹ / ₄	"
noch een "	8	"
noch een "	9	"

In de selve Bon.

een hantdwael JOSEPH	8 ¹ / ₂	el
een dwael DAVIDT en Saba	6 ¹ / ₂	ellen
noch 2 JOSEPH yder	5 ¹ / ₂	el
noch een ABRAMS offerhand	9	el.
noch een verloren Soon	5 ¹ / ₂	el.
noch een OLIFERNIS	10 ¹ / ₂	"
noch 2 JOSEPH yder	2	"
noch een OLIFERNIS	12	"

HOLOFERNIS.

Een taeffellaecken	9	ellen.
noch een taeffellaecken	7	"

Verlooren Zoon.

Een lang	6 ¹ / ₂	ellen
noch een langh	4	ellen
Een langh	4 ¹ / ₂	ellen saba.
noch een lang	4 ³ / ₄	ellen saba.
noch een à 3 ellen	Coninck DAVIDT.	
noch een 4 ellen	Visschen en Crabben.	
noch een 10/4	breedt langh 4	ellen.
Een kleen bloemkijn		
noch een 10/4 langh	5 ¹ / ₂	elle.

In de twee onderste bonnen al t samen.

Eerstelick.

4	Servetten	Scheepkens
13	"	nieuw bloemken
12	"	oock bloemken.
6	"	perse bloemken
3	dosijn en 4	servetten Bootschap
Twee	Dousijn en 2	servetten ORPHEUS
Twee	dosijn en tijen	Servetten gesajde Blom.
Twee en een half	Dousijn	ORPHEUS 24 ^o .

*Affgeseth taeffellaeckens.*22°.

Een langh	3 ¹ / ₂	ellen	Verlooren Soon.

Een langh 8 ellen ditto Historie
 „ „ 3 ellen ditto
 4 $\frac{1}{2}$ een lang NABAL.
 2 taeffellaeckens yder 3 $\frac{1}{2}$ ellen troijen
 Een taeff. 3 $\frac{1}{2}$ ellen bancket
 Een SAELMON 7 ellen 10 quart.
 Een langh 3 $\frac{3}{4}$ ellen charitas.
 Een langh 5 ellen blom in bant.
 „ JOSEPH 3 $\frac{3}{4}$ „ JOSEPH.
 „ langh 3 $\frac{3}{4}$ „ HOLOFERNUS.
 Noch een langh 3 ellen HOLOFERNUS.
 Een langh 5 $\frac{3}{4}$ ellen gesajide blom.
 „ „ 4 „ „
 „ „ 4 $\frac{3}{4}$ „ ditto blom.
 „ „ 8 „ bootschap.
 „ „ 6 „ bootschap.
 „ „ 7 $\frac{1}{2}$ „ „
 „ „ 3 $\frac{1}{4}$ „ „
 „ „ 5 „ „
 „ „ 9 $\frac{3}{4}$ „ „
 „ „ 10 „ ORPHEUS.
 „ „ 5 $\frac{1}{4}$ „ „
 „ „ 8 „ „
 „ „ 9 „ „
 „ „ 5 $\frac{1}{2}$ „ „
 „ „ 5 $\frac{3}{4}$ „ „
 „ „ 9 „ belooffde lant.
 „ „ 8 $\frac{3}{4}$ „ „
 „ „ 5 „ „
 „ „ 7 „ „
 „ „ 7 $\frac{3}{4}$ „ „
 „ „ 8 „ „
 „ „ 6 „ ABRAHAMS Offerhand.
 „ „ 5 „ „
 Een langh 5 $\frac{1}{4}$ ellen
 „ „ 9 „ „
 „ „ 4 $\frac{1}{2}$ „ „
 „ „ 13 $\frac{3}{4}$ „ „
 „ 10 $\frac{1}{4}$ breed 3 $\frac{1}{2}$ ellen.

22^c Servet.

14 Servetten gesayde Blomme.
 12 „ „ „
 7 „ Bootschap.
 12 „ „
 24 „ „
 2 dosijn ORPHEUS.
 3 $\frac{1}{2}$ dosijn Lant van beloften.
 Een hantdwael Schepen 6 ellen langh.

Twee hantdwaelen gesayde blom t samen 6 ellen.
 Een hantdwael Jacher 5 ellen.

Voetwercken bevonden.

Een stuck paveye vyer ellen breed, 33^c, langh 47 ellen.
 Een lap pavije 4 ellen breed, 34^c, langh 11 elle.
 Een lap pavije 3 elle breed, 24^c, langh 7 ellen.
 Een 10 $\frac{1}{4}$ lavendel een lap, 24^c, langh 36 elle.
 11 Stucke pavij en lavendel en rosecrans langh door malcanderen gemeeten en yder 52 ellen.

Servetten.

Een stuck Pavije lanck 36 ellen fijn.
 5 Stucken Pavije fijn ijder 52 ellen.
 1 Stuck Pavije fijn lanck 53 ellen.
 1 Stuck Pavije fijn lanck 52 $\frac{1}{2}$ elle.
 1 Stuck lavendel 7 $\frac{1}{4}$ lanck 53 $\frac{1}{2}$ elle.
 1 Stuck lavendel 6 $\frac{1}{4}$ langh 53 $\frac{1}{2}$ „ 18^c
 1 Stuck Pavije 6 $\frac{1}{4}$ langh 53 $\frac{1}{2}$ „ 18^c
 1 „ „ 6 $\frac{1}{4}$ „ 52 $\frac{1}{2}$ „ 18^c
 1 „ „ 8 $\frac{1}{4}$ „ 53 „ 24^c
 1 „ „ 7 $\frac{1}{4}$ „ 52 „
 1 Lap 8 $\frac{1}{4}$ lavendel langh 40 „ 24^c
 1 „ 6 $\frac{1}{4}$ pavije langh 40 „
 1 „ Lavendel „ 12 „
 1 „ 4 $\frac{1}{4}$ pavije „ 23 „
 1 „ lavendel „ 9 „
 1 „ „ „ 7 „ 30^c
 1 „ Pavije 4 $\frac{1}{4}$ „ 20 elle fijn fijn.
 1 „ Pavije 8 $\frac{1}{4}$ „ 8 elle.
 1 „ „ 4 $\frac{1}{4}$ „ 25 ellen.
 1 „ Handdoeck lavendel langh 52 ellen 18^c
 1 „ lavendel handdoeck „ 25 elle.
 1 „ lavendel 4 $\frac{1}{4}$ langh 33 $\frac{1}{2}$ ellen.
 1 Steekt handdoeck 12 ellen.
 Noch een lap steekt Pavije 12 ellen.

Gaern.

640 bos gesoden gaern in slach.
 14 packen Ræu Dansicker gaeren ongeopent.
 3 packen Vries gaern omtrent int geheel 90 pont.
 Vijerhondert pondt gaern van alderleij soorten soo van Dantsicken, Bruijnswycker als andersints.
 17 pont gekookt kort Vries gaern.
 Noch 18 pont Vries gaeren.
 20 bos fijn gaern.

IN SCHULDE.

1.	JOHAN HERWIJN voor hem selven alsmede voor Reeckeninghe van sijn moeder staende fol. 50 vs en 5 vs samen	f	623	—	13	—	0
2.	JOHANNES BOS fol. 10 vs een hondert gul	"	100	—	0	—	0
3.	Een obligatie geteeckent bij den heer COENRAET MOL fo. 16 vs' monteerende	"	1654	—	0	—	0
4.	Sr. HANS HOOBROEK wonende te Leyden voor soo veel bij zijn huys- vrouw gecoft fo. 34 v.	"	37	—	10	—	0
5.	Sr. JAN GELTON Engelsman woonende int Serpent in de Houtstraet	"	105	—	0	—	0
6.	Domine JOSEPHUS ROSIER geleent fol. 45 v	"	30	—	0	—	0
7.	Sr. ANDREAS BOURGERS voor 12 ellen taeffellaeckens do fol.	"	48	—	0	—	0
8.	Jouffrou ABIGAEL VAN EE tot Middelborch fo. 48 v	"	241	—	13	—	8
9.	Jouffrou de Weduwe van HANS JONGHE fol. 48 v	"	274	—	0	—	0
10.	Sr. JAN GERAETS in de Houtstraet fo v	"	1230	—	7	—	8
	Sr. JAN GERAERTS noch fol 59. v	"	1571	—	16	—	0
	Sr. MATIJS AERTSS VAN RIETHOOVEN fol. 69 v	"	191	—	5	—	0
	Sr. JEURIAEN STRIJBECK staet fo 71 v	"	2282	—	0	—	0
	Sr. JERRIAEN STRIJBECK staet fo 72 v	"	943	—	0	—	0
	Sr. PIETER WIJBOUTS staet fo. 77 v	"	146	—	18	—	0
	Sr. ABRAHAM AMPE staet fo. 21 v	"	1312	—	15	—	0
	CRIJNTIEN EEDES opt Heerenveen staet 48 v	"	36	—	2	—	8
	Amsterdam:						
	Sr. JAN en ANTHONY VAN HOECK fol. 86 v	"	350	—	0	—	0
	Sr. MATHIJS AERTS VAN RIETHOVEN fol. 89 v	"	991	—	13	—	0
	Jouffrouw de Wed. van HANS JONGH fol. 95 v	"	253	—	7	—	0
	Sr. MICHEL LAMBERTSS staet fo. 96 v	"	741	—	7	—	0
	Sr. JAN MERCHANT staet fo. 98 v	"	95	—	17	—	0
	S. JAN VAN STRIJBECK fo. 99 v	"	362	—	0	—	0

Noch gevonden een out boeck met een Superscriptie Journael.

S. HENDRICK VAN EGENRAET fol. 146 v	f	1450	—	0	—	0
CUSIAEN DE CONINCK fol 172 v	"	20	—	0	—	0

Aldus geïnventariseert ten sterffhuijse van den E. Heere QUIRIJN DAMAST in zijn leven oudt Burgemeester der stadt, staende in de Damstraet op den eersten, tweeden en derden dach van Maert 1650. Ende heeft den E. JOHANNES BOSCH, compareerende voor mij NICOLAES VAN BOSVELT, Secretaris van de Weescamer der stadt Haerlem, ende Notaris publijck bij den hove van Hollandt geadmitteerd, mitsgaders FRANS GERRITSSEN ende LAMBERT SNIJDER als getuijgen verclaert desen inventaris deuchdelijcken ende oprecht te wesen sonder zijns wetens ic totter quader trouwen verswegen ofte achter gehouden te hebben; doch indien hem hier naar maels noch ijets meerder ende tot schade ofte bate van den voors boedel te voorschijn mochte comen, soo heeft hij comparant belooft desen Inventaris daermede tamplieren.

(was get.) JOHAN BOSCH.
FRANS f GERRITSS.
merck

L. SNIJDER.

Toirconden
N. VAN BOSVELT, Not^s

Ik voel mij niet geroepen een doorlopende toelichting tot den geheelen inboedel te geven. Wanneer mij b.v. „een vogelkorffgen met een knaritge” in

dezen tijd een zeldzaamheid lijkt, ligt dat misschien alleen aan mijne geringe kennis van boedelbeschrijvingen.

Wel mag ik er op wijzen dat „in de gangk” een „geweven serviet van Damiaten” en „in de gangk boven” een „serviet met de Rollen van ADAM en EVA” bewaard werden, blijkbaar als merkwaardige oude stukken die niet meer gemaakt werden, al kan ik ook niet verklaren wat hier het woord „rollen” beduidt.

Het „Linnen totte huyshoudinghe” is niet merkwaardiger dan in menige andere boedel.¹⁾ „Lavendel” is een van de weinige namen van kleine patroontjes nog in gebruik. „Pavy”, dat zeer veel voorkomt, kan al haast niet anders zijn dan *pavé* en zal dus wel een „blokje” beteekenen. Hier schijnt „lavendel en pavy” bijeen te behooren zoo als in een boedel te Leiden van 1682: „’t figuer genaamt pavy met de Cruys”. „’t Roossie” komt overal voor, alleen „Een fijn laecken met een Engeltien” lijkt merkwaardig, maar al bezat DAMAST ook „achtien Damaste neusdoeken”, ik kan niet gelooven dat hij een damaste beddenlaken had. Het „Engeltien” zal dus wel geborduurd zijn geweest.

Belangrijk wordt eerst de voorraad, waarbij van de geheele stukken de breedte, in den aanvang de maker, meest het patroon, vaak een cijfer dat de fijnte aanduid en eindelijk de lengte opgegeven wordt, van de reeds op maat gesneden tafellakens de lengte, van de servetten het aantal, meest het patroon en dikwijls de fijnte wordt aangeteekend.

De breedte is meest $\frac{4}{4}$, dat is dus een el, voor servetten, of $\frac{12}{4}$, dus drie el, voor tafellakens, maar ook $\frac{8}{4}$, $\frac{16}{4}$ „half breed” ($\frac{6}{4}$?), $\frac{4}{2}$ (wat men zou zeggen dat hetzelfde als $\frac{8}{4}$ moet zijn) $\frac{10}{4}$ en $\frac{6}{4}$. Ook bij de nog bestaande stukken heb ik meest $\frac{12}{4}$ voor tafellakens $\frac{4}{4}$ voor servetten gemeten. Van de buitengewone maten vond ik alleen $\frac{6}{4}$ in een tafellakentje bij Jhr. S. v. V. thans 110 breed ($\frac{6}{4} = 103\frac{1}{2}$) bij 132 lang (2 el gelijk 138) dus in de breedte opge-

1) Den heer BREDIUS dank ik nog verscheidene opgaven. In den zeer rijken en merkwaardigen boedel van PAEDTS VAN SANDHORST te Leiden 1602 (Not. v. D. WUERT) wordt alleen „damastwerck” en „Cruyswerck” genoemd. Er is alle schijn dat „Cruyswerck” de naam is voor de weefsels die ik in Het Huis blz. 4—7 beschreef en in Fig. 2 en Pl. I afbeelde. Misschien is ook zulk een stof bedoeld in „ses Cruysbeelden handdoecken f 6.—” van een Leidschen inventaris van 1631, „’t Juruysalemse Cruys (1643)” in den boedel te Batesteyn 1646 (O. H. XXVII (1908) blz. 185, „Jeruzalems cruys” (inventaris van 1647 (Het Huis blz. 18 noot) en „Borgoens Cruys” (Dortsche inventaris van 1660), maar dit kunnen ook pellen patronen zijn. Bij de andere daar reeds genoemde namen: „het pinxterblommietje, het kleine roosje, de groote roos gebroocken, de lavendelbloem, het kleijne pavijtie, het groote pavijtie, de ruijt, het naaykussentje, het kleyne ruytie, het haarlems heck, de fijne roos”, noem ik nog van 1646 (O. H. XXVII blz. 185) „de Engelsse roos, de Oude lavendelblom, ’t Schaeckbordt, de Nieuwe Lavendelblom, de Rosencrans. enckelt Vryeswerck, Veneetse, van Pavye en van Utrechtswerck”; inventaris van 1647: o. a. „dubbele rosenrans, enckele roosgens”; inventaris te Dordrecht, 1660: o. a. „Oyevaersnest, groot Meulenijser, van ’t Boerenhecken, cleyne Molenijser, platte lavendelbl.”; inventaris te Leiden 1682: o. a. „enckele lavendelbloem, het dobbelsteentie, gekepert lavendel, het hartskransje, pavy enckelt en dubbelt, van ’t boere huspot. Allerhande huspot, van ’t Spiegelte, ’t roosgen met een cruysgen, pavy met een rant”; inventaris van 1684: o. a. „Nieuwerwetse roos, ronde roosjes, spiegelroosje, een Kattepootje, parelroosje, slingerroos en strickwerck” en inventaris van 1720 o. a.: „’t meniste pluymtje en pape mutsen.”

rekt. Ik ken $8/4$ alleen nagemaakt door het aan elkander zetten van $4/4$ linnen in twee breedten (Het Huis, blz. 35). Geheel onbekend bleven mij $10/4$ en $16/4$.

De lengte van volle stukken is meest 50 el, maar er komen er ook voor van $54\frac{1}{2}$, 54, $53\frac{1}{2}$, 53, $52\frac{1}{2}$, 52, $51\frac{1}{2}$. Halve stukken meten 26, $25\frac{1}{2}$, $24\frac{1}{2}$, 23, 22. De laatste heeten reeds meest „lap”, waarin natuurlijk alle maten kunnen voorkomen. Stukken van 41 zijn er echter ook.

Afgesneden en afgezette tafellakens vind men van zeer uiteenlopende lengte, van $\frac{3}{4}$ of van 2, $2\frac{1}{4}$, $2\frac{3}{4}$, 3, $3\frac{3}{4}$, 4, $4\frac{1}{2}$, $4\frac{3}{4}$, 5, $5\frac{1}{4}$, $5\frac{1}{2}$, $5\frac{3}{4}$, 6, $6\frac{1}{2}$, 7, $7\frac{1}{4}$, $7\frac{3}{4}$, 8, $8\frac{1}{2}$, $8\frac{3}{4}$, 9, $9\frac{3}{4}$, 10, $10\frac{1}{2}$ tot 12 en $13\frac{3}{4}$ el toe.

Dwalen zijn er van 3 ellen, maar ook van 2, 4, $4\frac{1}{2}$, $4\frac{3}{4}$, $5\frac{1}{2}$, $6\frac{1}{2}$, $8\frac{1}{2}$, 9, $10\frac{1}{2}$ en zelfs 12 el.

Ook de tijnte loopt zeer uiteen. Voor damast komt het meest 22^c grof, dan 24^c fijn en 29^c wat blijkbaar nog fijner moet zijn voor; dan tweemaal 26^c en een paar maal 21^c. Deze fijnte wordt evenwel meest in „pavy, geridel, lavendel” gemaakt. Ook de zeer grove 18^c en 19^c, komen allen bij lavendel en pavy voor, zoo goed als het zeer fijne 30^c en „fijn fijn” lavendel en pavy zijn en het breede aller fijnste „voetwerck” van 33^c en 34^c enkel pavye is. AMPZING noemt, blz. 342 „een stuck wit lijwaed, so fijn als hier te lande noyt te voren gezien en was het welke in een 32 gestaen hadde” in 1606 voor zeer hoogen prijs door JACOB JANSZEN SMUYSERS aan PASCHIER LAMERTIJN verkocht, een weefsel van GOVERT WILLEMSSEN, die voor de 50 ellen *f*200.— weefloon had ontvangen.

In het begin van de lijst worden ook wevers genoemd met de patronen die zij geweven hebben. Het zijn meest gestrooide of gezaaide bloem en pavy of lavendel die BARENT, CLAES WILLEMSZ, CLERCK, CLERY, DANIEL VERCUIJSE, DIRCK LUCASZ, DOMIJN of DOMIJS, JONGHE FRANS of FRANSKEN, GERRIT MELISZ. of MEESZ., GOVAERT, JAN BROER, JAN HENDRICKS (die ook „geridel” leverde), JAN WILLEMSZ. JOOST OOM en JOOST PHILIPS maakten. Alleen van BARENT wordt een ridderstrijd vermeld (misschien Troie), van CAREL, „beloofd lant” van DOMIJN SAVA (SALOMO met de KONINGIN VAN SCHEBA) van FRANS, Bootschap (MARIA bootschap natuurlijk) en van WILLEM MEINERTZON, Saba en ORPHEUS.

Dit laatste patroon vooral komt zoo dikwijls in dien boedel voor, dat wij geen recht hebben, al die weefsels aan dien eenen wever toe te schrijven. Wij zagen trouwens dat hij zoowel als DOMIJN SALOMO en de KONINGIN VAN SCHEBA geweven heeft, een ander vaak genoemd patroon.

Eenvoudige patronen komen er ook nog enkele andere zonder weversnaam voor als: „steekt; roscrans, blom in bant, cleijn bloemken”. Over die bloempatronen kan ik weldra beter handelen. Thans eerst over eenige andere.

De historieën worden maar zeer kort aangeduid, misschien niet altijd met

de zelfde namen, zooals nu eens „NABAL” dan „DAVID en ABIGAËL”, waarvan „CONINCK DAVID” wel te onderscheiden zal zijn, nu „SABA” of „SAVA” dan „SABA en SALOMON” of enkel „SAELMON” genoemd worden.

Een enkele maal onderscheidt een toevoeging het eene van het andere zoo „Jaghe” of „Jaght” en „Jacht te weten te paert”. Maar juist hier wordt de zaak niet helderder door, aangezien in bijna alle jachten een ruiter of een edelvrouw te paard voorkomt en nergens alle jagers bereden zijn.

Ik laat hier de beschrijving der paronen volgen met een aanwijzing, waarom sommige tenminste bepaald Haarlemsche zijn :

Tafellaken br. 212 (12/4) en servetten l. 103, (1½ el) br. 72 (4/4) S. v. H.

rand: ranken met bladeren, druiventrossen en een vogel rondom. In de hoeken een roset.

patroon: br. 30½, h. 140 (tafell.); br. 25 (serv.), Voor een gebouw in Hollandschen renaissance-stijl (± 1600) een man met de handen op de heupen, naast hem een hond en een valkenier, een valk op de hand, een piek in de andere. Op de kant van het dak zit een pauw. Daarnaast staat een boom waarop een groote uil zit. Daarboven een hert met groot gewei, door drie honden aangevallen. Daarboven tusschen de boomen een ruiter, in de eene hand een opgeheven jachthoorn in de andere een zwaard. Daarboven zwanen voor een brug, (Dit laatste alleen op het tafellaken.) Het Huis blz. 36 Pl. XV.

Het zelfde patroon komt in servetten van Baronesse H. T. S. v. B. voor anders afgedeeld in den zelfden rand en ook met andere rand.

Rand: Alleen terzijde, figuren met vogels en bladeren.

De stijl van het gebouw schijnt op Haarlem te wijzen.

Tafellaken, uit twee aan elkander gezette stukken, ieder br. 68 (4/4) bij Jhr. S. v. V.

Rand: terzijde bloemranken, zonder vogels.

Patroon: h. 81. Jacht tusschen boomen. Een jager steekt met een zwijnsspriet een wild zwijn. Daarboven een jager een hert vervolgend, door een hond aangegrepen. Daarboven een jager met een speer een heraldischen leeuw doorstekend. Daarboven een groot hert vervolgd door een hond. Daarboven een ruiter met een zwaard.

Tafellaken l. 132, (2 el br.) 110 (6/4) Jhr. S. v. V.

rand terzijde dubbele bloemranken met vogels (o.a. haan en reiger) onder en boven eenvoudige randje.

patroon. Park. Jager met jachthoorn en zwijnsspriet een hond aan den band. Voor hem een wroetend wild zwijn. Daarboven een jager met een bardezaan een hert aanvallend, dat door honden wordt aangegrepen. Daarnaast een pagode, waarnaast een jager, op de knie geleund, met een roer, een vogel schiet. Daarboven een fontein waaromheen wilde dieren (éénhoorn, hert, vliegende pauw, enz.) Daarboven een edelvrouw te paard met grooten hond, een valk in de hand (costuum ± 1600)

Servetten l. 96, (1½ el) br. 77 (4/4) bij Baronesse H. T. S. v. B.

patroon h. 120.

Servetten l. 96 (1½ el) br. 70 4/4 bij Jonkvr. C. D. B.

patroon ingekort h. 90.

Tafellaken br. 208 (12/4) Afgebeeld Nordiska Museet 1907, blz. 245, Fig. 1.

De rand wijst naar Haarlem zooals wij later zullen zien. Eenigzins gewijzigd en ingekort komt het patroon nog verder voor ¹⁾

Tafellaken br. 216 (12/4) bij Mevr. B. K.

rand: terzijde dubbele gestiliseerde bloemranken.

patroon: h. 105. Jager met jachthoorn en een stuk van een geweer, met brakken. Voor hem een palmboom. Daarboven een hert door honden en een jager met een speer aangevallen. Daarboven een kasteel met pagodeachtige poort, waarnaast een nederbukkende jager schiet; palmboom. Daarboven vijver met watervogels en fontein, waarnaast wilde dieren (o.a. eenhoorn en vliegende pauw) eik (costuum ± 1600).

Wat jonger schijnt alleen het patroon van:

servetten l. 11/2, br. 4/4 bij Mevr. H. B. T. H.

rand: rondom eenvoudige bladranken.

patroon: Vrouw te paard met een parasol, achter haar een hondje, voor haar een boom aan den wortel een vogel; boven haar een huis, waarnaast een jager met een grooten hoorn en jachthonden. Daarboven een fontein, waarvan het bovenstuk een dubbele gekroonde adelaar is; op den bak een pauw, daarnaast een jager die een hert jaagt. Boven vliegende vogels.

Een bepaalde aanwijzing voor Haarlemsch werk heb ik hier niet en latere jachtpatronen die in aanmerking zouden komen, ken ik niet. ²⁾ Ik vond er verscheidene van omstreeks het einde der eeuw of het begin van de volgende, maar waarschijnlijk alle Kortrijksch.

„Schipvaart” of „Scheepkens” heb ik nog niet gevonden. Mogelijk is dat hiermee „Damiate” bedoeld was; maar niet noodzakelijk.

Wat „Boersche roofft” beteekent weet ik niet zeker. Het wordt eenmaal vermeld van 22^c fijnte, dus grof, 12/4 breed, als „verrot goet”. Waarschijnlijk is geen patroon bedoeld maar boeren garen, roofgaren dus van mindere soort, waarvan dit stuk gemaakt was.

„Bouquet” reeds bij het werk van LAMMERTIN in een rand vermeld, Het Huis blz. 47, vond ik nog niet.

Ook „Charitas” bleef mij onbekend.

Van „Visschen en Crabben” spraken wij reeds. Ik wijs er thans op dat de mythologie hier ten minste in den rand niet ontbreekt en laat de beschrijving volgen.

Servetten l. 104 (1 1/2 el), br. 74 (4/4?) Nederlandsch Museum, legaat GLUISTEEN.

rand: boven, hengelaars aan een water waarin een visscherschuitje, in het midden een garnaal, in de hoeken kreeften. Onder in de zee POSEIDON met zijn drietand een hippocamp berijdend en een TRITON met zwaard en schild bewapend zijn tegenpart bestrijdend, in het midden een krab. In de hoeken krabben. Opzij: visscherschuitje waaronder een visscher in beide handen een mandje met visch, daaronder een krab en twee vischjes.

patroon: h. 37, br. 20 1/2, zeevisschen (rog, bot, steur, enz.), schaaldieren en schelpen. Het herhaalt zich tweemaal in de hoogte en is veel smaller in de verdubbeling dan het vak in den rand.

Afgebeeld Het Huis, blz. 46, Pl. XXI, Fig. 2.

¹⁾ De verschillende stukken heb ik niet gelijktijdig voor mij gehad. ²⁾ Zie de noot aan het slot.

De stijl van de randen komt nog het naast bij die van de servetten van MAURITS van 1601 en 1604 van den KONING VAN DENEMARKEN van 1602 de oudste zeker Haarlemsche weefsels.

Servet: l. 100 (1½ el) br. 70 (4/4) zeer fijn damast, bij Mevr. O.-P.

rand: boven: I. De gekroonde wapens van Gelderland, Holland, Zeeland, Utrecht, Friesland, Zutphen, Overijssel, Groningen. II. Hazewinden jagen een zwijn, een hert en hazen tusschen struiken; in de hoeken ornament. III. Zon, scheepsromp, bijbel, rechthoek, passer, sterren, zwaard, graadboog of zonnwijzer, maan; in de hoeken wereld- en hemelbol. Onder III haakbusschen, onduidelijk instrument, kruidhoorn, kanon; in de hoeken rechtlijnig ornament. II. Water met planten en lange brug waarvoor: eend, visch en roeier, verder zwaan, visch en hengelaar, in de hoeken ornament. I. LOF · GOD · IN · WIENS · HANDEN | HIER · ALLE · GHEWELT · STAET | HII · WAECT · OVER · ONS · LANDEN | DOOR · EDELER · STATEN · RAET · daarnaast EN · DOOR · DE · LOFLICKE · DAET | DES · NASSOVWEN · VOL · EEREN | MET · EENDRACHTICH · SAET. | CLEINE · SAKEN · VERMEEREN · Daarnaast het wapen van Haarlem. Terzijde links: I valkenjacht, boven elkander jagers en boomen en reigers door een valk aangevallen; rechts: II wapentropheëen (o. a. met vaandel, trommel, trompetten), I boomen en jagers boven elkander.

patroon: Aan een afgehouden stam, waaronder · TANDEM · FIT · SVRCVLVS · ARBOR een kleine loot en een opgeschoten, vruchtdragende oranjeboom, waaraan het wapen van Prins MAURITS VAN NASSAU, waarnaast, links, IE · rechts MAINTIENDRAY < links †-NASSAV X onder AN°. · 1601, links en rechts zijn 8 kwartieren; l. Nassau, Hessen, Stolberg, Coninckstein; r. Saksen, Mecklenburg, Conincksteyn (ten onrechte in plaats van Hessen), Saksen. Nergens spiegelbeeld.

Servet l. 97 (1½ el) br. 70 (4/4) in mijn bezit.

Geheel hetzelfde, behalve het jaartal 1604. Afgebeeld Het Huis blz, 66, Pl. XXX.

Servetten l. 96 (1½ el), br. 70 (4/4) zeer fijn damast, mijn verzameling. Veiling SCHULMAN, 's Gravenhage, 19. 11 1907.

rand als de servetten van MAURITS met uitzondering van I boven en onder. Daardoor zijn terzijde I en II hooger met meer figuren of tropheëen.

patroon. In het midden het gekroonde wapen van Koning CHRISTIAAN VAN DENEMARKEN en zijn gemalin ANNA KATHARINA VAN BRANDENBURG, daaronder ANNO 1602, daaronder een zelfde gekroond wapenschild met een monogram, samengesteld uit C en AK. Rondom 16 kwartieren (o. a. Denemarken, Noorwegen, Zweden, Sleeswijk, Jutland, IJsland, Holstein, Brandenburg, Pommeren), waarvan 11 in het wapen terug te vinden zijn, in wapenschilden van den zelfden vorm, maar kleiner dan het hoofdwapen, ook gekroond. Geen spiegelbeeld.

In stijl, hoewel veel minder mooi, in weefsel van dezelfde hoedanigheid, glanzend en fijn, sluit zich bij de Visschen de ORPHEUS aan.

Servetten l. 105 (1½ el), br. 72 (4/4) bij wijlen Jhr. Mr. C. H. B.; het zelfde bij Mevr. H. T. S.-D. B.

rand: boven, PLUTO op zijn troon en PROSERPINA (of EVRYDICE?) met CERBERUS. ORPHEUS nadert lierspelend. In de hoeken viool met trompetten. Terzijde randen met bloemen en vogels. Onder ORPHEUS zittend, op wien de Thracische vrouwen toesnellen. In de hoeken een fluitspeler.

Patroon br. 21: ORPHEUS lierspelend onder een boom, om hem heen allerhande dieren. Fig. 3.

Tafellaken l. 2 52 (3¾ el), br. 204 (12/4) bij wijlen Jhr. Mr. C. H. B.

rand: als de servetten, alleen de hoeken verwisseld en in de viool met trompetten de spiegelbeeldhelften verkeerd tegen elkander over gesteld.

patroon br. 22, als de servetten, maar uitgebreider.

Servet l. 101 ($1\frac{1}{2}$ el), br. 74 ($\frac{4}{4}$) grover damast, Nederlandsch Museum, no. 12027.

rand: hoeken jagers met spiets en hond, onder en boven jager met jachtspriet en hoorn, met honden een haas en een hert jagend; in het midden een anjer. Terzijde in het wild loopen de dieren (klein).

patroon: br. $26\frac{1}{2}$, ORPHEUS met de dieren.

Tafellaken l. 230 ($3\frac{1}{2}$ ¹), br. 212 ($\frac{12}{4}$), ook grof, bij wijlen Jhr. Mr. C. H. B.

rand boven pantherkop, waaruit boemranken met vogels (dubbel), Terzijden dubbele ranken met vogels. In de hoeken dubbele adelaar.

patroon: h. 136, br. 30 ORPHEUS met de dieren.

De breedte der patronen 21 (22), $26\frac{1}{2}$, 30 leert ons dat de verhouding der fijnte van het eerste weefsel tot het laatste staat als 7 tot 10 en wel in omgekeerde verhouding als de cijfers bij DAMAST. Daar komt ORPHEUS een paar maal voor van 22^c en herhaaldelijk van 24^c en 29^c. Ik waag dus de veronderstelling dat wij hier in het fijne weefsel 29^c voor ons hebben, in het grove 22^c, want deze cijfers staan bijna in dezelfde verhouding. Daar tusschen ligt het stuk van het Nederlandsch Museum met een patroon van $26\frac{1}{2}$, wat dus 24^c zal moeten zijn. Het patroon zal voor deze fijnte ontworpen zijn. Het komt hier juist tot den rand, waarvoor dus wederzijds de helft van 74 min 53, dat is $9\frac{1}{2}$, overbleef. Voor het fijne weefsel van 29^c was het eigenlijk te smal. In grof tafelgoed bedroeg het in de verdubbeling 60 wat veel voorkomt en driemaal herhaald ongeveer 32 voor de twee randen laat. Geheel juist is de verhouding van deze cijfers niet te berekenen. Ook niet wanneer men er rekening mee houdt dat deze servetten van $\frac{4}{4}$, dat is 69 tot 72 en 74 in de breedte uitgerekte schijnen te zijn.

Servetten l. 94 ($1\frac{1}{2}$ el), br. 72 ($\frac{4}{4}$) bij Jonkvr. C. D. B.

rand: boven en ter zijde dubbe bloemenranken met vogels. In de hoeken rozen met vierkante harten.

patroon: ORPHEUS met de dieren,

Dit patroon, dat dus met zoo verschillende randen voorkomt, is ook in 1645 gebruikt voor servetten met wapens,

Servetten l. 100 ($1\frac{1}{2}$ el), br. 75 ($\frac{4}{4}$) fijn damast, Nederlandsch Museum, legaat GLUISTEEN en bij Mevr. H B.—T. H.

rand: onder een jager met een stok en een jachthoorn, die met hazewinden een haas jaagt. In het midden een zittend konijntje in een hol. Boven, onderste boven, een jager op één knie die met een kruisboog konijntjes schiet. Zijn hond ligt plat naast hem. In de hoeken rosetten. Terzijde in ornament jagende honden en gejaagde herten.

patroon. In het midden ORPHEUS met de dieren (een deel van het patroon, maar de dieren anders geplaatst) grootendeels vervangen door de gekoppelde wapens van CAMMINGA o OCKINGA, gedekt door een helm met lambrekins als helmteeken een half hert en, onderste boven, aan de bovenzijde GROVESTINS o IONGEMA, gedekt door een helm met lambrekins, helmteeken drie struisveeren, ieder met drie sterren (Grovestins). Naast ieder wapenpaar AN NO / 16 45. Afgebeeld Het Huis, blz. 44, Pl. XX, Fig. 4.

1) Waar het weefsel in de breedte gerekte is, is het in de lengte gekrompen en omgekeerd.

De rand onder en boven vertoont de grootste overeenkomst met dien van den ORPHEUS van het Nederl. Museum en van een gestrooide bloem van 1654, weldra te bespreken, alleen is de richting daar buitenwaarts.

Hierbij behoort een tafellaken zonder jaartal met vele wapens wier samenhang mij niet geheel duidelijk is.

Tafellaken van fijn damast van Mevr. H. B. T. H.

rand: terzijde gestiliseerde ranken. In de hoeken rosetten. Onder en boven hertenjacht.

patroon: De gekoppelde wapens van: EDZART VAN/ GROVESTINS/ TET . VAN VNEMA; LAES . VAN/ IONGEMA/ LVTS . VAN/ AELVA, de laatste regel in spiegelschrift, en FOPPE . VAN/ GROVESTINS/ IOVCK . VAN/ CAMMINGA en weer opnieuw het eerste stel. Daar tegenover aan de andere zijde: TACO . VAN/ CAMMINGA/ LACIA . VAN/ GROVESTINS; SICCO . VAN/ CAMMINGA/ FED . VAN/ OCKINGA; IOOST . VAN/ OCKINGA/ SAPCK . VAN/ CAMMINGA; TACO . VAN/ CAMMINGA/ RINS . IVVINGA en . SICCO . VAN . / . CAMMINGA . / . VRI . EN . ERF . HEER . / . VAN . AMELANT . CATRIINA . / . VAN . HEERMA . / . VROVW . VAN . / . AMELANNT.

Het blijkt niet duidelijk voor wie het gemaakt is. Het is gemerkt F S V G (FOPPE SIRTEMA VAN GROVESTINS?) zoodat het misschien voor FOPPE VAN GROVESTINS en JOUCK VAN CAMMINGA is geweven.

Natuurlijk komen diergelijke stukken in den boedel niet voor, maar de ORPHEUS waarborgt de herkomst en wij zagen QUIRIJN DAMAST in 1626 damast met wapens leveren.

De rand van de servetten met ORPHEUS bij Jonkvr. C. D. B. stelt ons in de gelegenheid van de verschillende patronen met gestrooide bloem er een ten minste met vrij groote zekerheid aan DAMAST toe te wijzen.

Het is een servetje van zeer fijn glanzend damast, geheel overeenkomend met ORPHEUS en de visschen, zoo niet fijner, al is het patroon vrij grof van teekening. Onder het gaatjesmerk E T C is het jaartal 1646 geborduurd. Men schijnt dit toen meer gedaan te hebben. Ook in den boedel der BREDERODES zagen wij stellen waarbij het jaartal genoemd wordt.

Servet h. 105, br. 0.74 van Mevr. v. S.—T. A. T. v. D. H.

rand: aan de vier zijden dubbele ranken met vogels. In de hoeken rozen met vierkante harten.

patroon: losse bloemen, waaronder vingerhoedskruid en kievitsbloemen en insekten (kapel, glazenmaker, sprinkhanen). Fig. 12¹⁾

Dezelfde rand, het jaartal en de aard van het weefsel laten geen twijfel of wij hebben hier met een stuk van dezelfde herkomst te doen.

Dat sluit niet uit dat er onder de vele stukken van onzen boedel niet ook andere patronen kunnen zijn voorgekomen.

Maar vier jaar later is b. v. een stuk, dat ik onlangs verkreeg en dat eveneens met den ORPHEUS verband houdt.

¹⁾ Bij de firma M. DE LEEUW & ZOON te Bortel is dit patroon weer nieuw te krijgen. (No. 375 A).

Servet l. 99 ($1\frac{1}{2}$ el), br. 70 ($\frac{4}{4}$), grof damast.

rand: in de hoeken een wapenschild met een leeuw. Onder en boven jager met hoorn en jachtspriet met honden een haas en een hert jagend, naar buiten gericht, daarboven door dubbele lijnen gescheiden, aan den eenen kant WILLECOM, aan den anderen ANNO 1654, in den buitenrand granaat. Terzijde overigens wilde dieren.

patroon: h. 24, br. 24, gestrooide bloem grof geteekend, losse takjes van bloemen en vruchten, o. a.: peer, granaat, kers, anjer, kievitsbloem. Fig. 13.

De rand is dezelfde als in den ORPHEUS in het Ned. Museum, die gedeeltelijk met het wapengoed overeenstemt, wat op de wevers van DAMAST wijst. Jammer is dat de beteekenis van wapen en opschrift niet blijken, omdat er geen kleuren zijn aangegeven. Holland heeft zoover ik kon nagaan in 1654 geen gastgeschenk te geven gehad en de Staten zouden allicht fijner linnen geschonken hebben. Het is misschien een geschenk van een heerlijkheid aan een nieuwen ambachtsheer geweest, maar in Holland alleen zijn thans ruim een dozijn plaatsen, die niets dan een leeuw voeren: 's Gravesande, Haarlemmerlieden en Spaarnwoude, Heemskerk, Heenvliet, Lek en Stormpolder, Naaldwijk, Nieuwerkerk op den IJssel, Noordwijk, Noordwijkerhout, Schelluinen, Spanbroek, Vlaardingen, Zuid-Scharwoude, en het zou dus bijna in den blinde zoeken zijn.

Iets later, van 1658 is een gestrooide bloem met de wapens der familie EMMINGA, dat onlangs te Zutphen in veiling kwam, maar dat ik niet zag. Nog met gestrooide bloemen in den zelfden geest zijn servetten van Douairière R. v. K., met strenge vruchtenslingers en het jaartal 1664 in den rand. Later reeds, 1671, maar in stijl toch noch verwant, is het tafelgoed van DIRK TULP en CATHARINA RESTEAU met hun wapens en monogrammen, Het Huis, blz. 10, Pl. III dat ik ook nog bij Douairière R.-v. K. vond én met een kransje én met onbekende wapens, en het servet dat daar zooveel op lijkt van 1685 met het naamcijfer E O B(OETHIUS) afgebeeld, Nordiska Museet 1907, blz. 250, Fig. 5. Daar tusschen, dus omstreeks 1670, zal te plaatsen zijn een servet van Mevr. R., waar de bloemen het midden houden tusschen de vrij gestrooide oudere en de geheel door een gestrengelde latere en er ook nog rozen in de hoeken zijn.

In geest overeenstemmend, hoewel een afwijkend patroon zijn de wingerdranken met de wapens van NASSAV, SCHAGEN, HORNES en THIENNES van MAURITS LODEWIJK, GRAAF VAN NASSAU LA LECQ en ANNA ELISABETH VAN BEIJEREN SCHAGEN, waarschijnlijk in 1681, toch zeker ook wel te Haarlem geweven, Het Huis, blz. 12, Pl. IV.

Hierbij sluit zich volkomen aan een wingerdpatroon zonder wapens:

Dwaal of dekservet: l. 220, br. 79 bij Mevrouw R.-H.

rand: rondom kleine druivenranken met trossen.

patroon: groote druivenranken met trossen.

DE BOEDEL VAN QUIRIJN JANSZ DA

Zulk een patroon wordt echter bij DAMAST nog niet vermeld.

Ik beschrijf er nog eenige oudere. Een servet dat ik als een ragje ten geschenke kreeg, is na verwant aan de lapjes te Utrecht en het servet van Jonkvr. C. D. B. in Het Huis vermeld, blz. 11. Die patronen zullen wel uit het begin der 17^e eeuw zijn, zoo niet ouder, maar kunnen nog lang gemaakt zijn. Fig. 13 is er nog zeer dicht bij.

Lapje in het Aartsbisschoppelijk Museum te Utrecht.

patroon: h. 10½, van eenvoudige takjes, waartusschen een vogeltje, waarschijnlijk 16, 4 in de hoogte, 4? in de breedte. In het midden als afscheiding van het spiegelbeeld een tulp onderste boven.

Lapje in het Aartsbisschoppelijk Museum te Utrecht.

patroon: h. 15, bloem en vruchtakjes, om en om naar rechts en links, waarschijnlijk 16 ten minste maar 4 verschillende in de hoogte en zeker 4 in de breedte.

Servet l. 101 (1½ el), br. 70 (4/4). Geschenk van Mevr. S. B.

rand: smalle gestiliseerde rank met één vogel.

patroon: h. 14, br. 28, bloemtakjes, 24, 4 in de hoogte, 6 in de breedte, om en om één naar boven, één naar beneden, daartusschen één bloem in het midden als afscheiding van het spiegelbeeld.

Een zoodanig werk of het volgende kan, in 1630 vooral, zeer goed als „kleen bloemkijn” zijn aangeduid.

Servetten l. 102 (1½ el), br. 70 (4/4), bij Jonkvr. C. D. B.

rand: ter zijde eenvoudige bloemranken.

patroon: 10 bloemtakjes, 2 in de hoogte, 5 in de breedte met vogels.

Zeker van Haarlemschen oorsprong, en waarschijnlijk van DAMAST afkomstig, is een servet ook van Jonkvr. C. D. B.

Servet l. 99 (1½ el), br. 71 (4/4), bij Jonkvr. C. D. B.

rand: terzijde dubbele gestiliseerde bloemranken. Onder dubbele ranken met vogels gedeeltelijk hetzelfde als in de Maria Boodschap, Het Huis, blz. 42, Pl. XIX; Fig 5. In de hoeken anjer.

patroon: grove natuurlijke bloemen, met enkele insecten.

De onderrand vinden wij terug in de Maria Boodschap.

Servet l. 99 (1½ el), br. 69 (4/4), bij Baronesse H. T. S.-v. B.

rand: onder en boven patroon van ranken en vogels. Terzijde, figuur gevormd door vier engelen die twee aan twee een doek? houden. In de hoeken mascarons (onderste boven!)

patroon: LVCAS + I, op een tegelvloer MARIA, knielend naast haar ledikant, de hand op de borst, in het midden een bloemvaas voor een kastje. Daarboven de engel een scepter in de hand, voor hem een spreukband met WEEST / GEGROET / MARIA. Daarboven de hemel, met zon en sterren, waaruit licht straalt en een duif nederdaalt. Afgebeeld Het Huis, blz. 42, Pl. XIX. Fig. 5.

Deze servetten zijn volgens overlevering van eigen gesponnen garen. Dat is geen bezwaar, die in Haarlem geweven te rekenen. DAMAST had ook in 1650 naast garens uit Dantzig en Brunswijk, Friesch garen in voorraad.

Het is zooals ik reeds vroeger opmerkte de omwerking van een oud patroon, waarvan twee stukken te Utrecht zijn.

2 lapjes in het Aartsbisschoppelijk Museum te Utrecht.

rand: blokjes.

patroon: h. meer dan 76, br. 17. (ten deele) *tura* z. Op een geruiten vloer. MARIA knielende tusschen haar huisaltaar en haar lezenaar, voor haar ledikant, waarnaast, boven haar de engel, vóór wien een band met *ate gratia* — *plena* —. Boven den engel beginnen wolken en sterren (dan ontbreekt waarschijnlijk de geopende hemel) waarvan onder „Lucas 2' nog wolken en sterren en in het midden de zon zichtbaar zijn.

Dit stuk schijnt ouder dan 1580 en zal dus bezwaarlijk Haarlemsch werk kunnen zijn.

De vreemde zijrand van het latere stuk maakt als geheel een soortgelijken indruk als de zijrand van den ORPHEUS met de wapens van 1645 al is de voorstelling een geheel andere. Deze laatstgenoemde rand kan zeer wel ook ouder dan 1645 zijn. Een diergelijken zag ik geschilderd op een schilderij van omstreeks 1600, Het Huis blz. 15.

Maar geheel gelijk aan den onderrand van de boodschap, en dus in hoofdzaak ook aan dien van de gestrooide bloem zijn de zijranden van het Belofde land en NABAL. Ook deze vier patronen behooren dus bijeen en zullen wel van DAMAST afkomstig moeten zijn.

Dekservet, l. 192 ($2\frac{3}{4}$ el) br. 70 ($4/4$) (in tweeën gesneden). Mijn verzameling.

rand: boven en onder en terzijde bloemranken met vogels in verdubbeling. In de hoeken vier bloempjes.

patroon: h. 75, br. 25. NVMERI 13 tusschen lijstwerk, JOSUA en CALEB, elkanders tegenpart, in de eene hand een mand met vruchten, samen een stok dragende waar in het midden een groote druiventros aan hangt; ter zijde een halve granaatboom. Op den achtergrond de burchten en rotssteden van het beloofde land. Daar boven, weer tussehen lijnen NVMERI.ZI. De Joden in de woestijn door slangen gebeten. AARON als hoogepriester en MOZES met opgeheven staf. In het midden de opgerichte koperen slang, op den achtergrond de tent des verbonds. Fig. 6.

Tafellaken: br. 204 ($12/4$) bij Mevr. V. S.—D. W.

rand; terzijde: ranken met bloemen en vogels in verdubbeling.

patroon: h. 209, br. $39\frac{1}{2}$. Onder een boom zit op een troon NABAL, geflankeerd door een drietal jongelingen die DAVID's boodschap overbrengen. Daaronder een schaapscheerder, die de wol in een mand, in het midden, doet. Daaronder, tusschen boomen de volgelingen van DAVID, geharnast, met lansen, te paard (of muilnier), waaronder DAVID op een strijdros, voor wien ABIGAËL neer knielt, de eene hand op het hart, de andere wijzend op een korf met etenswaren. Ook, in het midden, een groote mand. Daaronder in een eikenbosch een mannetje op een drommedaris, een zweepje in de hand; op den achtergrond een bepakte bok; op den bodem planten. Fig. 7.

In stijl sluiten zich hier bij de overige historiën aan. Wat er verder bij DAMAST gevonden wordt, zijn behalve „Troyens destructie”, alles bijbelsche voorstellingen en Troye past geheel bij de overige, vooral bij NABAL.

De beschrijving noemt verder nog: „JOSEPH, Samaritanen, SAVA en SALOMON, ABRAHAM's offerhand, OLIFERNIS, Coninck DAVIDT, Verlooren Soon.

JOZEF, de barmhartige Samaritaan (want het zal toch JEZUS met de Samari-taansche niet kunnen zijn), SALOMO en Koning DAVID ben ik nog niet tegen gekomen. De overige vond ik in patronen, die binnen het tijdvak van DAMAST vallen en zich bij elkander en bij andere werken, hem reeds toegeschreven, aan sluiten. Daarbij voegen zich nog eenige die bij hem niet worden genoemd, maar er toch geheel bij behooren. Ik laat het lijstje volgen zooveel mogelijk naar tijdsorde gerangschikt. Op de Maria Boodschap, het beloofde land en NABAL van omstreeks 1620 volgt Troyens distructie, in stijl zich bij NABAL aansluitend met soortgelijke lijnen tusschen sommige tafereelen als de opschriften van het Beloofde land omsluiten.

Tafellaken br. 2.12 (12/4) van grof damast (22° ?) bij Mevr. O. K.

rand: terzijde dubbele ranken met strenge bloemen en enkele vogels.

patroon h. 159, br. 32. RAPTUS. HELENA in een rijk versierd schip, waar de achter en voorstevan door spiegelbeeld gelijk zijn, door ridders omgeven, een man in den mastkorf. Terzijde VENUS in een open rond tempeltje waarbovenop AMOR. Daarboven GRECORV: EXERCI / TVS, Grieksche ridders in het kamp. Daarboven OBSITIO ⇨ TROIÆ, en de fantastisch gebouwde stad CIVITAS TROIÆ. Daarboven ridders die tegen hun tegenstander strijden („ridderstrit"). Van de gevallene is de middelste recht van voren in het verkort gezien. Daarboven het houten paard en de muur van Troie, die afgebroken wordt. Daarboven HELENA in rijke kleeding een kroon op, van weerszijde aangegrepen door de Grieken. Fig. 8.

De rand is niet dezelfde, maar in dezelfde geest als van de nu volgende stukken.

Tafellaken br. 206 (12/4) bij Jonkvr. E. B.

rand: terzijde dubbele bloemranken, waarin vogels en insecten.

patroon, h. meer dan 309 (onder en boven afgesneden): IACOB zittende die ESAV den schotel linzenmoes geeft. Daarboven ESAV jagende. Dan · 1631 · Daarboven REBECCA aan het ledikant van ISAAC, voor wien IACOB knielt. Het gebrad staat op tafel. Daarboven IACOB slapende en de ladder waarlangs de engelen stijgen en dalen van God den Vader in stralenkrans. Daarboven RACHEL en IACOB bij een put. Daarboven IACOB en LABAN elkander omhelzende. Daarboven IACOB die de stokken in de drinkensbakken van het vee legt. Daarboven RACHEL zittende op de huisgoden. Daarboven LABAN en IACOB. Afgebeeld Het Huis, blz. 38, Pl. XVI.

Tafellaken br. 208 (12/4), van Baronesse R.-D.

rand: terzijde dubbele bloemranken met vogels (o. a. haan en reiger).

patroon h. 178, br. 30. De „verloren" zoon neemt afscheid van zijn vader. Te paard gezeten groet hij hem met zijn hoed met pluimen en neemt zijn erfdeel van hem aan. Op den achtergrond een huis met groote poort. Daarboven de verloren zoon in een priëel aan tafel gezeten tusschen de vrouwen, aan weerszijde een man met grooten knevel, achter wien een vrouw die met een muziekinstrument danst. Daarboven die zelfde vrouwen die hem, in zijn hemd, met een bezem verjagen. Op den achtergrond de heberg. LVCAS (de S in spiegelbeeld) XV · CA. Daarboven onder een boom de verloren zoon neergehurkt bij de varkenstrog, waaruit de varkens eten; op den achtergrond de boerderij. Daarboven de verloren zoon neerknielend voor zijn vader,

die hem omarmt, achter hem een boom; op den achtergrond het huis. Daarboven zijn broeder een spade in de hand, die zich bij zijn vader beklaagt. Achter hem een zelfde boom, op den achtergrond een zelfde huis, maar wat rechts was links. Fig. 9.

Bij dit stuk mag ik niet nalaten te herinneren aan het veel oudere voorbeeld, uit het midden der 16^e eeuw, dus niet Haarlemsch, dat hier in is omgewerkt.

Tafellaken br. 12/4, grof damast, bij Baronesse H. T. S.-v. B.
rand enkel smal blokje terzijde.

patroon h. 150, br. 14 1/2. Onder laat-gothischen architectuur-aanduiding de „verloren” zoon afscheid nemend van zijn vader, van wien hij een geldbuidel aanneemt. Daaronder een soortgelijke aanduiding van een gebouw, waaraan een kroon in den vorm van een hertenkop, de verloren zoon aanzittend, geflankeerd door de vrouw die mede aanzit. Daaronder een gothisch woonhuis op den achtergrond, waarvoor de verloren zoon door een vrouw geflankeerd, die hem met een bezem bedreigt. LVCAS · 12. Daaronder een sterk gestiliseerde plant, waarnaast de verloren zoon in hemd en broek met bloote beenen, met een herderstaf, neerknielend en handen vouwend. Daaronder een hangslot boven de varkenstrog, waarnaast de zwijnen, en achter hem het gothische huis van zijn vader. Daaronder de zoon neerknielend, door zijn vader omarmd. (Costuum van ± 1550). Afgebeeld Het Huis, blz. 34, Pl. XIV.

Dezelfde rand als JACOB, hebben SUSANNA, JUDITH en JEZUS met de Samaritaansche, maar enkel. Misschien in de tafellakens ook dubbel.

Servetten br. 70 (4/4), van Mevrouw T. N. T. N.
rand. Terzijde ranken met vogels.

patroon h. 121, DANIEL / XIII. In een tuin met priëlen en vogels, in het midden, in een fontein, zit naakt, behalve een doek over haar schoot, SUSANA; van terzijde grijpen de „boeven” toe, afgebeeld als Joden, met groote neuzen en baarden, in wijde mantels. Daarboven SUSANNA rijk gekleed tusschen de oudsten, die haar beschuldigen, voor de rechtbank, bestaande uit drie rechters aan een tafel, waarnaast wapenden. Als achtergrond een phantastisch portiek. Daaronder in beeld en spiegelbeeld DANIEL zittend op den rechterstoel, een trawant naast hem, één der oudsten afzonderlijk verhoorend. Daarboven de boeven, naakt uitgekleeft, behalve een lendendoek, aan boomstammen gebonden, zich krommend onder de steenworpen der trawanten. Reeds is de grond met steenen bezaait (costuum van ± 1630).

Servet l. 99 (1 1/2 el), br. 73 (4/4), geschenk van Mevrouw v. L. v. D. W.
rand: terzijde ranken met bloemen en vogels.

patroon: (ten deele). De poort van BETHVLIA, waaruit IVDITH met haar dienstmaagd ABRA¹⁾ gaan naar het kamp. Daarboven in het kamp de tent van HOLOFERNES, waaraan een wachthond gebonden is. Hij zelf zit aan tafel, terwijl JUDITH, mede aangezeten, hem een beker rijkt. Daarboven JUDITH een zwaard in de hand met haar dienstmaagd, ABRAM, het hoofd van HOLOPHERNES in een zak doende. Daarboven in het kamp de tent van HOLOFERNES, wiens lijk daarin, dwarsliggend, half zichtbaar is. Daarboven lijken van krijgsknechten, de middelste recht naar onderen (maar ten deele aanwezig²⁾) (costuum ± 1650). Het Huis, bl. 41 Pl. XVIII Fig. 10.

Ook hier is een ouder voorbeeld van omstreeks 1600, dat dus wel Haarlemsch kan zijn, waarvan dit blijkbaar een omwerking is.

Tafellaken br. 210 (12/4) servetten br. 72 (4/4), tafellaken iets grover damast dan de servetten, bij Jhr. W. S.

1) HABRA is geen eigennaam maar zooveel als kamenier. 2) Zie de noot aan het slot.

rand; ranken met enkele vogels, dubbel bij het tafellaken.

patroon: h. 137 br. 30 bij het tafellaken 29 bij de servetten. HOLOPHERNES aan tafel zittend bediend door JUDITH, die naast hem zit met een schaal in de hand, onder een rijk versierde tent. Daarboven JUDITH staande, met een groot zwaard in de hand, rijkt aan haar dienstmaagd, die een tasch houdt, het hoofd van HOLOPHERNES. Daarboven een man die om den hoek van het ledikant kijkt in het bed waarop, in verkorting het naakte lijk van HOLOPHERNES zonder hoofd ligt. Daarboven de stad BETVLIA waar bovenop tusschen wimpels het hoofd van HOLOPHERNES op een staak. Naast de stad een geharnast man, ACHIOR, onder een boom.

De tafel van HOLOPHERNES herinnert nog aan die van den verloren zoon.

Hoewel tot nog toe er geen latere omwerking van gevonden is kan ik niet nalaten ook den Simson uit dien vroegen tijd hier in te lasschen.

Tafellaken br. 208 (12/4) zeer grof damast (22^e ?) bij Jonkvr. C. DE B.

rand: ter zijde, twee gestiliseerde bloemranken, in spiegelbeeld, met eikels, peeren, honden die een haas vervolgen, een valk die op zijn wild schiet, een konijntje, vogels.

patroon: h. 241 br. 30. SIMSON die een leeuw zijn muil open scheurt in wingerdranken met duiventrossen (een weinig gestiliseerd). Daarboven SIMSON die met de vossen het koren in brand steekt; boven een wingerd. Daarboven SIMSON die met het ezelskinbakken een bende Philistijnen verslaat. Daarboven SIMSON nederknielend tusschen gestiliseerde bloemer, één met wortel. Daarboven IVDICVM · 13 · /CAPIT. Daarboven Gaza en SIMSON die de poort, waarop GASA staat, wegdraagt. Daarboven DALILA + ET + | SAMSON; zij knipt hem de haren. In het midden de Philistijnen achter horden. Daarboven SIMSON die den tempel van DAGON omverrukt. Hij ligt in het midden op zijn knieën en heeft met iedere hand een kolom gebroken. Tusschen de brokken van het instortend tempelgewelf de koppen der Philistijnen (costuum ± 1600).

Maar keeren wij tot onze groep terug.

Tafellaken br. 136 (uit twee stukken servetgoed, 4/4, aan elkander gezet) bij den Heer B. v. H.

rand, dubbele bloemranken met vogels (o. a. een haan en een reiger met een aal in den bek).

patroon: h. 106, JESUS met stralenkrans met de Samaritaansche vrouw bij de put. Daaronder de poort met de stad SICCHAR. Daaronder de leerlingen met de eene hand een mand met de andere een grooten korf, in het midden, houdende. IOAN · III.

Geheel in tijd en in stijl bij de JUDITH en JEZUS met de Samaritaansche, onder anderen in het mooie gebruik van de mand, die wij trouwens ook reeds bij ABIGAËL gevonden hebben, sluit zich hier de bekeering van SAULUS aan. Wel met een soortgelijken maar toch, meen ik, anderen rand. Het komt dan ook niet bij DAMAST voor.

Tafellaken br. , bij Mevr. v. D. P.—P., afkomstig uit de veiling SNOUCK VAN LOOISEN te Enkhuizen.

rand, ter zijde: dubbele gestiliseerde bloemranken met vogels (o. a. haan).

patroon: SAULUS met zijn krijgslieden op weg naar Damascus ter aarde geworpen, aan wien de Heer toeroept SAVLE SAVLE QUID ME PERSEQ; daarboven ACTO | CAP. IX. Daarboven SAULUS blind naar Damaskus geleid. Daarboven DAMASCO, waaruit in een mand PAULUS wordt neergelaten. Daarnaast een boom.

Bij de Haarlemsche herkomst van al deze stukken waaraan niet meer te twijfelen valt, verklaar ik mij dit gebruik van latijn hier niet, tenzij men de patronen met het oog op een sterken uitvoerhandel ontwierp.

Met een nieuwen rand, dien wij nog terug zullen vinden, komt het laatste patroon, dat bij DAMAST vermeld wordt, ABRAHAMS offerande.

Servetten br. 72 (4/4) geschenk van Mevr. v. L. v. D. W.

rand, ter zijde: ranken met bloemen en vruchten (o. a. peer en kersen.)

patroon: ISAAK knielend voor het altaar, een engel houdt het opgeheven zwaard van ABRAHAM vast; een ram tusschen de struiken. Daarboven ABRAHAM die HAGAR verstoot en haar een waterflesch rijkt; tusschen hen in HYSMAEL. Boven het huis van ABRAHAM de woestijn, waarin HAGAR zit te weenen; een engel wijst haar de bron, die achter hem is. Daarboven ISMAEL versmachtend onder een struik, bij een ledige waterflesch. Terzijde de boomen van een bosch. Het Huis, blz. 40 Pl. XVII; Fig. II.

Ook van deze voorstelling is er een ouder voorbeeld van omstreeks 1600.

Servet l. 106 (1½ el) br. 74 (4/4) bij Jonkvr. C. D. B.

rand: dubbele bloemranken met vogels, dun geteekend. In de hoeken rozen.

patroon. Onder op den grond zwaardscheede en tulband van ABRAHAM. Daarboven knielend op het hout ISAAK met gevouwen handen. Hij draagt een lang buis, zoodat men zijn broek niet ziet. Boven hem ABRAHAM die hem aan zijn hoofd wil vatten, in de andere hand het opgeheven zwaard, dat een zwevende engel komt grijpen. Daarboven ABRAHAM geknield voor een brandend altaar, een wierookvat in de hand.

Het eerst beschreven stuk zal tot de jongste behooren die in den boedel van DAMAST voorkomen. De elementen van den rand zijn ook gebruikt in 1674 voor het ontzet van Grave.

Tafellakens br. 2. 12 (12/4) in servetten l. 109 (11½) el br. 72 (4/4) bij verschillende eigenaars.

rand, ter zijde: bij de tafellakens dubbele, bij de servetten enkele bloemranken met vruchten (peer en kersen.)

patroon. DE BORGHERS VAN GRAEF | DANCKEN SYN HOOGHEYT | VAN HUN VERLOSSINGHE, Daarboven DE MAES, waaraan de vesting D'GRAEF. Daarboven de burgers dankende. Daarboven de Prins te paard, een veldheerstaf in de hand, lauwertakken op zijn hoed. Voor hem een met takken versierde poort op den achtergrond. Boven hem een engeltje met een trompet, dat hem bekranst. Daarboven zijn wapen, omgeven door de orde van den kousenband. Daarnaast als een slinger, komende uit de trompet: LANG LEEFT ONSEN / VICTORIVES EN PRINCE VAN ORANCE. Afgebeeld in Je Maintiendrai II tegenover blz 215 en daarvoor Huis 72 Pl XXXIII.

Misschien is het niet onmogelijk dat de stad Grave reeds een Brabantsch weefsel ten geschenke zou gegeven hebben. De Haarlemsche rand kan naar Brabant zijn meegenomen of daar zijn nagebootst.

Het jongste patroon dat bij de groep met figuren behoort zou ik omstreeks 1660 willen zetten, ook wegens een grootere breedte, te laat dus om nog in den boedel van DAMAST voor te komen.

Servetten l. 116, br 90 veiling Muller & Co. 1909¹⁾

rand, terzijde: bloemvazen en bloemtuilen.

¹⁾ Ik heb er nog enkele stukken van om te ruilen.

Onder en boven smallere, minder strenge bloemtuielen.

patroon: h. 124, br. 23. De huizen der ouders van PYRAMUS en THISBE met den muur waardoor zij spreken. Daarboven THISBE, wachtend bij de fontein. De boomen in het midden vormen, door hun spiegelbeeld een laantje. Daarboven de fontein, in het midden een leeuwin haar sluijer verscheurend en THISBE vluchtend, een haasje voor haar uit. Daarboven de fontein weer terzijde en PYRAMUS den sluijer oprapend, daarboven de fontein weer in het midden, de moerbezieënboom er naast waaronder THISBE zich boven het lijk van PYRAMUS met zijn zwaard doorsteekt.

De rand staat voorloopig alleen. Het naast te vergelijken is wel het stel met de harten.

Tafellaken en servetten bij Mevr. v. D. P.—P., ongebruikt gekocht in de veiling SNOUCK VAN LOOISEN.

rand: harten waaruit bloemen ontspruiten.

patroon: kleine bloemranken, waartusschen kransen, waarin brandende harten, waarop drie amourtjes hun pijlen richten.

Verder misschien het tafellaken met de jaargetijden waarvan ik den rand ten onrechte voor Kortrijksch zal hebben gehouden, al komen er daar soortgelijke voor, Het Huis blz. 76. Pl XXXV.

Tafellaken bz. 182 (10/4?)

rand: korte gestiliseerde bloemtakken.

patroon: rankenvoluten met bladeren en bloemen, waartusschen amourtjes de vier elementen: AQVA, AER, IGNIS en TERRA voorstellen.

Afgebeeld. Nordiska Museet 1907. blz. 248, Fig. 4.

Het zou volgens een overlevering, die mij weinig geloofwaardig voorkomt, een van de eerste damastweefsels uit Angermanland zijn. Ik vond een zelfde of zeer overeenkomstig tafellaken bij Mevr. O.—P. waarvan mij de juiste beschrijving ontbreekt. Hierbij past weer een servet gemerkt A. o 1745 J(OHAN) G(ARIEL) S(ACK) maar blijkbaar ouder

Servet br. 71 (4/4).

rand, terzijde: bloemenranken

patroon: rankenvoluten met bladeren en bloemen, waarin een engeltje met wingerdkrans en druiventrossen, een vrouw met een vaas met bloemen, een vrouw een ruiker plukkend, een man (niet volledig) Afgebeeld Nordiska Museet 1907 blz 251 Fig. 6.

De rand van dit stuk lijkt op dien van TULP, (1671) en BOETHIUS (1685) het patroon nog meer dan op het voorafgaande, op dat van de werelddeelen.

Tafellaken br. bij Jhr. J. W. S.

rand: in elkander grijpende cartouches met gestiliseerde bloemen.

patroon: h 151 br. 25½. Takken, doorstrengeld, omwonden of versierd, omsluiten als voluten nu rechts, dan links, met bloemen, bladeren en vruchten Ñ. EVROPA, twee mannen met baarden en lange haren een uitgesneden hoed of baret op, stolpkraag, wijde broek en mouwen en twee crevés in hun buis; daarboven Ñ. ASIA. twee wilden met veeren bekleed met pijl en boog, dansend (blijkbaar roodhuidel.); daarboven Ñ. AMERICA, twee mannen in hemden met hoeden met veeren op, een houweel op de schouder (Asiaten?); daarboven Ñ. AFRICA, voor een man in

Oud-Holland, 1910.

een rok en gestreept overhemd, met een grooten hoed op, een stok in de hand, danst een ander in nauwe broek en buis en met uitgesneden hoed, met een tamboerijn.

Servetten van het zelfde patroon, br. 25, die ik bij toeval te zien kreeg, waren l 116, br. 87

Ook deze rand heeft dus bloemtakken waarin cartouches en evenzoo het oudste patroon van Londen, waarschijnlijk van 1660.

Servet l. 111 (1 $\frac{5}{8}$?) br. 88 (5/4) bij Douairière H. G.-D.

rand: In elkander grijpende cartouches met gestiliseerde bloemen (in een tafellaken met dezelfde voorstelling bij Mr. H. K. W. zijn door een weeffout de spiegelbeelden verkeerd tegen elkander overgesteld). In de hoeken ovale rozen.

patroon. THE RIVER THAMES met LONDON waarin *old St. Pauls* en *tower*, daarboven een ruiter met commando staf (Karel II?), achter hem een boom, bekranst door een engeltje met een bazuin. Tusschen de engeltjes het wapen van Londen in een krans. Afgebeeld Het Huis blz. 70 Pl. XXXII (met verkeerd bijschrift door verwisseling met de vorige plaat)

In Het Huis wees ik er reeds op hoe dit patroon waarschijnlijk later elders werd nagevolgd. Er is geen aanleiding daarop hier terug te komen. Misschien is er een verschil op te merken tusschen de bloemtakken te Haarlem en te Kortrijk en zijn de eerste natuurlijker, de laatste meer gestiliseerd.

In de gestrooide bloem patronen van Jonkvr. C. D. B. en Mevr. v. S.-T. A. T. v. d. H., Fig. 12, zijn natuurlijke bloemen, zelfs wilde, zooals het vingerhoedskruid, maar voornamelijk toch bolgewassen. In de latere nemen tulpen, ranonkels en lelies wel een belangrijke plaats in maar ontbreken ook rozen en anjers niet.

Het is dezelfde bloemenschat der bloemschilders, van het inlegwerk in paarlemoer van VAN RIJSWIJCK en de borduurwerken in *gros point* uit dien tijd. Zelfs is er een voorbeeld van damast waar de bloemen gestiliseerd zijn in nabootsing van *gros point*.

Servet l. br. Zeer fijn damast bij Mevr. O.-P.

rand: als *gros point* gestiliseerde bloemen en vruchten, tusschen smalle ornament-randjes. In de hoeken ornament.

patroon gekroond monogram: S. I. V. D. L. (?) in lijsten, bloemen, enz. ook als *gros point*, waartusschen in de hoeken in akanthusranken de wapens van SCHIEDAM (l. boven), HAARLEM, (l. onder) DIEPENBROEK (r. b.) VOLLENHOVEN (r. o.) (Ranken en wapens niet in spiegelbeeld).

Onder de patronen met bijbelsche voorstellingen hebben wij enkele leeren kennen, die hoewel uit zijn tijd, in den voorraad van DAMAST niet voorkwamen: JACOB, SUZANNA, de Samaritaansche en PAULUS.¹⁾ Blijkbaar was hij dus niet de eenige die dergelijk werk aan den man bracht. Wij vonden dan ook een PYRAMUS en THISBE die iets jonger schenen, maar in stijl er toch bij behoorden. Niet onwaarschijnlijk zal ook tot deze groep te rekenen zijn een tafelkleed van Baron D. B. uit de geschiedenis van TOBIAS²⁾; misschien ook servetten van den zelfden verzamelaar met voorstellingen uit het leven van JOHANNES DE DOOPER en een

¹⁾ Zie ook de noot aan het slot.

²⁾ *Exposition ouverte à Courtrai du 13 au 27 Août 1902*, no. 722.

wapen; beladen met drie mispelbloemen en een hoofd met drie *merlettes* en de spreuk *Abstine et sustine* al is het jaartal van deze stukken, 1615, veel vroeger¹⁾. Gezien heb ik deze damasten niet.

Eenigzins anders staat het met het ijsvermaak in 1662 met Friesche wapens geweven.

Tafellaken br. en servetten l. 101 (1½ el) br. 71 (4/4) fijn damast bij Mevr. S.—B

rand: enkel blokjes randen,

patroon: In de hoeken twee gekoppelde gekroonde wapens in vierkante omlijsting, waaronder 1 66 2 | DOVWE.V: AYLVA · LV | CIA V: MECKAMA. Daartusschen een man door het ijs gezakt, boven hem een schaatsenrijder op zijn rug gevallen, Daarboven twee paren, het eene wandelend het ander op schaatsen. Daarboven een narrelede met paard. Daarboven een hekje, jongens die rijden, staan, loopen en een meisje in een sleetje. Dan in het midden een kale boom, waarnaast een koek-en-zoopje en weer een deftig wandelend paar. Daarboven tusschen staande mannen, de een op schaatsen, een jongen in een prikslee, verder een schaatsenrijder met een stok. Daarboven het doel van een kolfspel en kolfspelers en een man die zijn schaatsen aanbindt. De bovenste kolfspeler is door midden gesneden, door het omgekeerde patroon van het onderste deel, zoover het naast de ook omgekeerde wapens herhaalt is. Deze snijden een man af met een duwslede, waarvan alleen de voeten en het onderstel te zien zijn. Afgebeeld Het Huis blz. 48 Pl. XXII.

Het fijne damast, de wijze van verdeelen der figuren, herinneren nog aan den ORPHEUS, maar het kan volgens de kleeding niet voor 1640 ontworpen zijn, wel later. Het is het eenige late voorbeeld dat ik heb van de groep waartoe de „landbouwrie” van Lammertin (Het Huis blz. 45) zal behoort hebben.

Zoolang geen nieuwe gegevens te voorschijn komen zal het bezwaarlijk blijven iets omtrent den nabloei der Haarlemsche linnendamastweverij vast te stellen.

De Heer F. LEEFLANG vestigde mijn aandacht op PIETER LANGENDIJK. Deze heeft wel voor de damastwevers geteekend, maar voor zij-damast en wel heeft hij omstreeks 1700 linnendamast naar eigen patronen geweven, maar niet te Haarlem, in den Haag¹⁾. Ook beginnen reeds in het eind der XVII eeuw Kortrijksche weefsels hier te komen, zooals het beleg van Namen, 1695, en de Vrede van Rijswijk 1697, (Het Huis blz. 71) en stroomen de historische patronen hier binnen na de overwinningen der geallieerden in den Spaansche successie oorlog (Het Huis blz. 73). Men is daar met soortgelijke voorstellingen al vroeger begonnen. Ongevoon van tekening is een stuk, van 1648 zooals uit de lettercijfers blijkt.

Tafellaken 275 (4 el) br. 274 (16/4.)

rand: gezaaide bloem om een smalle rand, boven en onder met koningskroon waaruit bloemranken ontspruiten; terzijde eenvoudige bloemranken.

patroon: (met de smalle rand servet formaat): In lankwerpig vierkant door „cuirs” omgeven :

¹⁾ T. a. p. no. 7250is.

²⁾ Dr. C. H. Ph. MEIJER. PIETER LANGENDIJK, blz. 15 en 11.

³⁾ Messenger des sciences et des Arts, 1833, blz. 295.

LEOPOLDVS ARCHIDYX AVSTRIÆ | CIVITATIS POPVLIQVE CORTRACENI | LIBERATOR. Daarboven zijn wapen, door een krans gedekt op een kruis; kleiner links het wapen van Vlaanderen, rechts van Kortrijk, hangende aan de einden der palmtakken, die, door een lint met TIMORE DOMINI gebonden, het portret omgeven van LEOPOLD VAN OOSTENRIJK, ter halver lijve, in wapenrusting, een commandostaf in de hand, blootshoofds. Daarboven een oog in een jauwerkrans, links waarvan een engeltje met een weegschaal, rechts met een brandend lampje. Geen spiegelbeeld. Afgebeeld in den Messagier des sciences et des Arts 1835 tegenover blz. 175.

Reeds meer overeenkomstig de latere teekening is het geschenk van Kortrijk aan DON JAN VAN OOSTENRIJK na het ontzet van Valenciennes in 1656, waarvan het ontwerp aan PIETER VAN MOERKERKE met *f* 50.— betaald werd en dat door JEAN QUARTIER geweven werd, die bijna *f* 7.— de el schijnt gekregen te hebben.

Servet l 135 (2 el) br 86 (5/4?) bij Baron DE B.

rand: terzijde, niet afgescheiden van het patroon: een gevangene, boven wien een wapentrophee, links spiegelbeeld van rechts.

patroon: SALUS met spiegel en slang en MINERVA met gebroken zuil, zittten op akanthus-ornamenten die het wapen van Spanje, door een kroon gedekt en op een Mattheserkruis, omgeven. Daaronder VICTORIA met een olijftak en FAMA met een gedraaide bazuin, vliegende, tezamen een krans houdend boven DON JAN VAN OOSTENRIJK, gezeten op een steigerend paard, zijn veldheerstaf in de hand. Op den achtergrond VALENCIENES. Onder de hoeven van het paard het uitgeschudde lijk van een vijand. Daaronder tusschen palmtakken: SERENISSIMO PRINCIPI | JOANNI AVSTRIACO | HYSpanarvm REGIS FILIO | VALENCENARVM TOTIVSQVE BELGY | LIBERATORI | S. P. Q. CORTRACENVS D.D.CC.Q | 1656. Afgebeeld Mess. des sciences et des Arts 1833, blz. 295.

Daarop volgt, zoover ik zie, het eerst de verovering van Buda, in 1886 ¹⁾, met den HERTOG VAN LOTHARINGEN, Keurvorst van Beijeren, als veldheer.

Het ontwerp van VAN MOERKERBN, het wapen, de ruiter en de stad liggen ook reeds ten grondslag van het Londen van 1660, dat ik voor Haarlemsch houdt en het Grave van 1674 dat of Haarlemsch of Brabantsch zijn zal. Trouwens VAN MOERKERKE kan nauwelijks geheel oorspronkelijk zijn geweest. In mijn jacht nemen reeds ruiter en gebouw een zelfde plaats in als later de veldheer en de stad. Hij heeft er alleen meer een schilderij van gemaakt. Ook die stukken van 1648 en 1656 heb ik niet in handen gehad en het blijkt mij nog zoo weinig hoe Kortrijksch weefsel uit de XVIIe eeuw er wel uitziet.

Dat zulke patronen daar toen niet zeldzaam waren, kan men opmaken uit een latijnsch gedicht in den Messagers des sciences et des Arts. 1833, blz. 297 en vv.: *Regnorum Plausus et Munera in ortu felicissimo principis Hispaniarum* (PHILIPPI PROSPERI, *regis PHILIPPI IV filii*) Carmen Joannis Lucari è societate Jesu. Romae 1658, waarin de luiermant van den prins beschreven wordt als van

¹⁾ Exposition etc. no. 710.

²⁾ T. a. p. no. 711.

damast, waarin al de overwinningen der Spanjaarden in de Zuidelijke Nederlanden in den tachtigjarigen oorlog en later gewezen zijn.

Plus outre van 1614 en 1618 heb ik boven beschreven, maar dat patroon zal nog wel uit de 16e eeuw zijn. Misschien hoort daarbij de stijve JUDITH en HOLOFERNES met een rand van arabesken, afgebeeld Nordiska Museet 1907, blz. 247 Fig. 3. De arabesken zien er zeer Italiaansch uit en herinneren mij alleen aan den rand van een tafellaken in kruiswerk met damasten? rand afgebeeld op een Venetiaansch schilderij uit het midden der XVIIe eeuw in het Museum te Brussel no. 152. Ik weet evenwel niet of men in Italië in dien tijd linnen damast gewezen heeft en zou het haast betwijfelen.

Niet gezien heb ik een *Nappe d'autel ou nappe de parade, ornée de sujets symboliques: La porte close, la Vierge à la licorne, la rose de Jericho, la toison de Gédéon, la vision de St. Jean, les vertus Théologiques etc. Commencement du XVIIe siècle*¹⁾. Dit zal zeker wel Kortrijksch zijn. Evenmin natuurlijk — het is zeer de vraag of het nog wel bestaat, — het tafelgoed in 1617 door het Kortrijksche kapittel van onze lieve Vrouwe geschonken van MAXIMILIEN VILAIN DE GAND bij zijn bevestiging tot bisschop van Doornik²⁾

Wel kreeg ik de gelegenheid een servetje uit dien tijd af te beelden, dat misschien toch wel Haarlemsch zal zijn.

Servet l. 99 (1½ el) br. 71 (4/4) fijn damast, bij Mevr. R. H.—T. v. A. v. N.

rand: ter zijde ranken met bloemen en vogels en kleine viervoetige dieren (herten, vossen, honden?)³⁾

patroon: LVDOVICVS o ZZ o MARIE/ 16 gekroonde L z4. De beide vorsten, korte gedrongen figuren in koningsmantels met kronen op. Tusschen hun hoofden een gekroonde L, naast hen in het veld, groote en kleine gekroonde lelies. Daarboven het Fransche koningswapen omgeven door de orde van St. Michel, gehouden door engelen, waarnaast een (halve) bloemvaas. Naast de ster van de orde gekroonde dolphijnen. Daarboven op een band LVDOVICVS | DE BOVRBON | XIII, waarboven het wapen van MARIA DE MEDICIS (ten onrechte als windroos), door een koningskroon gedekt, omgeven door een ridderketen van L en leliën samengesteld, door wingerden aan stokken, waartusschen ook de gekroonde L, geflankeerd. Fig. 1.

Kan men soms ook aan Fransch damast, waarvan ik in het geheel niet weet wanneer het een aanvang neemt, denken? Vreemd zou mij daarbij evenwel de ongewone vorm van het wapen van MARIA DE MEDICIS lijken, een fout meer verklaarbaar in Vlaanderen of Holland dan in Frankrijk. Eenigszins vreemd is zeker ook de geheele voorstelling voor 1624 men zou die eer vroeger verwacht hebben. Misschien is het patroon ouder.

¹⁾ T. a. p. No. 721bis.

²⁾ Hij is niet te verwarren met FRANÇOIS VILAIN DE GAND, Baron DE ROSSINGHIEN die ook Bisschop van Doornik was, maar van 1647—1666, wiens portret van LUCAS FRANÇOIS in het Rijks Museum hangt.

³⁾ Misschien een soortgelijke rand als van den SIMSON boven beschreven.

Meer reden aan Fransch werk te denken zal er allicht zijn bij een tafelkleed, ook van Baron D. B. van 1672 voorstellende *l'église protégeant la France*, maar ook dit ken ik alleen uit de korte vermelding ¹⁾

In het Huis, blz. 77 en 79, heb ik er reeds op gewezen dat in 1750, reeds sedert jaren te Haarlem geen, lijnwaat meer werd geweven en Kortrijk in 1740 in Holland te kampen had met de mededinging van andere landen die jammer genoeg niet genoemd worden. Alleen nog Silezisch linnen meende ik toen in de XVIIIe eeuw te kunnen aanwijzen. Ten onrechte. Reeds in een Naschrift, Het Huis blz. 108—9, kon ik er op wijzen dat deze stoffen Saksisch waren en reeds in 1666, door de gebroeders DE LANGE de damast weverij uit Holland naar de Saksische Lausitz was overgebracht, waar wij ook in 1746 klachten vernemen over het kommervolle bestaan van het bedrijf, door het snel verouderen der patronen. Die gegevens dankte ik aan E. KUMSCH *Leinen-Damastmuster des XVII und XVIII Jahrhunderts*.

Toen bleef voor mij de vraag hoe de Silezische damasten er dan uitgezien hadden. Het antwoord geeft zoo ongeveer ZIMMERMAN *Geschichte des Schlesischen Leinengewerbes*, blz. 98 vv. In 1742 werd een poging gedaan de kwijnende linnenweverij in Silezie door het lokken van Saksische damastwevers nieuwen bloei te verschaffen. Van 1744 tot 1757 kwamen er ook, wier voortbrengselen in Pruisen beschermd werden tegen Saksische, Zwitsersche en Fransche waren; evenwel zonder goeden uitslag. Jaren lang bleef de regeering maatregelen nemen om de kooplieden te dwingen Silezisch damast te koopen. Maar alles was te vergeefs. Het bedrijf kwam nooit tot eenigen noemenswaardigen bloei. Zelfs wanneer van 1783 tot 1786 de Silezische linnenweverij haar hoogsten bloei bereikt ²⁾, klagen de damastwevers nog steen en been ³⁾. Van eenige beteekenis zijn deze Silezische damasten nooit geworden. En wat er nog was zal een nabootsing van Fransche patronen zijn geweest, zooals in die tijden Frankrijk overal den toon aan gegeven heeft. ⁴⁾

Het eenige voordeel van zulk een werkverschaffing van staatswege is, dat men er de ramspoedige geschiedenis later uit de beste bronnen van kan schrijven. Zulke uitmuntende gegevens zullen ons voor de Haarlemsche linnenweverij wel nooit ten dienste staan. Toch ben ik overtuigd dat een nauwgezet onderzoek in de archieven ons omtrent de Haarlemsche linnennijverheid en omtrent de vervanging door de latere zijdeveverij die in de 18^e eeuw zulk een vlucht nam nog veel zou kunnen leeren.

¹⁾ T. a. p. no. 271.

²⁾ ZIMMERMANN, blz. 164.

³⁾ ZIMMERMANN, blz. 160.

⁴⁾ ZIMMERMANN, blz. 96.

Reeds in de 13^e eeuw was er te Haarlem linnenweverij en vlasbouw in de omstreken ¹⁾. De overlevering wil dat omstreeks 1464 het weven van sluiers van Haarlem naar Silezien zou zijn overgebracht ²⁾. De Haarlemsche bleekerijen waren reeds vroeg beroemd en zijn het gebleven nog lang nadat de eigen geweven stoffen voor ingevoerde hadden plaats gemaakt.

Nu moge er niet zulk een belangrijk boek over de Haarlemsche weverij zijn samen te stellen als het werk van N. W. POSTHUMUS over De Geschiedenis van de Leidsche Lakenindustrie, ik ben overtuigd dat een opzettelijk onderzoek naar keuren en voorschriften toch nog heel wat aan het licht zou brengen. Mij ontbreekt daartoe de gelegenheid en ik heb mij moeten beperken tot de voortbrengselen, de geschiedenis van de voortbrenging aan anderen overlatend. ³⁾

1) N. W. POSTHUMUS, De Geschiedenis van de Leidsche Lakenindustrie I, de Middeleeuwen, blz. 12

2) ZIMMERMANN, blz. 9.

3) Gedurende de laatste revisie verkreeg ik toevallig nog verscheiden nieuwe gegevens:

Ik vond nog een tafellaken met de jacht het naast overeenstemmend met dat van Mevr. B. K., maar in bijzonderheden gewijzigd en later van costuum, bovendien met een edelvrouw, een valk op de hand op een galopperend paard in costuum uit het midden der XVIIe eeuw. Ook zijn de randen dezelfde als die van de JUDITH Fig. 10 en bijbehorende weefsels, zoodat dit stuk ook wel bij den voorraad van DAMAST behoort.

Door bemiddeling van den Heer F. A. HOEFER zag ik nog twee servetten met de geschiedenis van JUDITH waaruit blijkt, dat boven de lijken de Israëlieten zijn afgebeeld die ze verslaan vóór de stad en dat verder nog eens BETHVLIA voorkomt waarnaast ACH | IOR een groote krijgsman met zijn armen aan een wijdvertakten boom opgehangen.

Van Mejuffrouw GERDA CEDERBLOM kreeg ik uit het Museum te Stockholm photographiën van servetten met de geschiedenis van ELIA in vijf tafereelen, gemerkt met de letters M H D, twee Zweedsche wapens en het jaartal 1648. De rand passend bij de oudere historiën boven als van DAMAST beschreven, ook de stijl der lange stijve figuren vrij vroeg, maar om het huis met dubbelen trapjesgevel door een pilaster gescheiden toch wel niet vóór 1620 ontstaan.

Mr. N. BEETS vestigde mijn aandacht nog op de opnamen van damast in het Victoria and Albert Museum, maar het mocht mij nog niet gelukken die te zien te krijgen.

